

◆ IRINA PETRAȘ

Spune-mi cum vorbești...

Spune-mi cum vorbești, ca să-ți spun cine ești! O zicală veche, uitată azi când însoțirea dintre gând și cuvânt nu mai pare să fie obligatorie. Dar ești cine ești mai întâi prin gândul tău cumpănit care scrutează lumea, încearcă s-o ia în stăpânire, să se împace cu ea, și abia în urmă prin cuvântul potrivit pe care ești în stare să-l rostești (nelăsând gura să vorbească fără tine), astfel încât rostirea ta să aibă un *rost*. Să spună ceva mai bun decât tăcerea.

Înclin să fiu de acord cu Noam Chomsky: „limbajul a fost «conceput» pentru a gândi, și abia apoi pentru a comunica”. O spunea deja Aristotel, „Vorbirea este reprezentarea experiențelor minții”. Ca lucrurile să se întâmple cum se cuvine în relația noastră cu lumea, cu ceilalți, ar trebui să folosim mai multe cuvinte în actul/procesul gândirii decât în cel al comunicării. Azi, însă, în deșănțata eră a comunicării frenetice doar de dragul comunicării (liber fiind fiecare ins să-și arate public nimicnicia, vorba lui Umberto Eco), sub puhoiul de mijloace de socializare rapidă prin *like*-uri negândite și, adesea, prin simple icnete grafice, legătura dintre gând și cuvânt slăbește, se frânge. Omul deprinde „limbajele” mașinii și uită să se vorbească pe sine vorbind cu vorbe. Exigențe scăzute funcționează și la nivelul școlii, și la cel al societății. În graba fără cap a lumii contemporane, totul se petrece mimetic, superficial, tolerând orice abatere de la legile limbii și, deci, ale buneii gândiri. Dacă gândul tău e limpede, căci ruminat îndelung, expresia nu poate fi decât limpede și ea, credea D.D. Roșca. Dar dacă gândul tău e facultativ, vorba ta va deconspira golul/haosul pe care îl adăpostești.

Pentru Eminescu, limba este „măsurariul civilizației unui popor”, căci „limba și legile ei dezvoltă cugetarea”. Că „Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră” (ms. 2275B) e un enunț în atingere cu două dintre trăsăturile esențiale ale limbii materne – ea este moștenită, învățată, deprinsă de-a gata, cu reprezentări și *pattern*-uri arhetipale, dar „stăpânirea” ei nu-i încremenită și dictatorială. Fiindcă, da, limba e stăpână, dar o poți stăpâni dacă înțelegi că *stăpânirea* ei (în ambele sensuri: o stăpânești/te stăpânește) înseamnă apartenență, răspundere reciprocă, interdependență. Stare de veghe. În *Limbă și națiune*, Sextil Pușcariu se lăsa în voia unor etimologii savuroase, pe urmele unor P. Papahagi sau Th. Capidan, pentru a ajunge la afirmarea tranșantă a legăturii strânse dintre limbă și toată viața unui popor: „Între limbă și cei ce o vorbesc există un raport de influență reciprocă. Nu numai omul e stăpân pe limba lui, ci și limba e stăpână pe cei ce o vorbesc, silindu-i să urmeze cu gândurile lor drumurile bătute de înaintași, să economisească timp și energie în căutarea expresiilor celor mai potrivite, luând de-a gata clișeele moștenite de la părinți” și ducând, pe cont propriu, gândul mai departe.

Etimologic, *a zice* înseamnă *a arăta cu degetul*, adică a indica, a informa, a comanda. Când „arăți” un lucru cu numele lui, îl izolezi de celelalte, îl faci să fie. Îl mobilezi cu înțelesuri și subînțelesuri. Orice *nume* are „cazier” gramatical și existențial deopotrivă. El intră în și se supune *limbajului*, ca ipostază socială, codificată, a limbii, asupra căreia se poate interveni doar subteran, comunitar, în timp; dar și *vorbirii*, ca act individual de voință și inteligență. Expresia românească „a sta de vorbă” exprimă perfect caracteristica fundamentală a actului comunicării – aceea de a fi nu reflectare, nu reproducere a unei realități imuabile, ci interpretare și propunere de variante. „A sta de vorbă” înseamnă a te opri în loc pentru a țese vorbe pe marginea unei realități care continuă să curgă, să devină. Oprirea în loc lasă răgaz și cuvintelor să fie, să devină, să-și excite, eventual, acea memorie secundă prelungită misterios în mijlocul unei semnificații noi. Când pocești numele lucrurilor, pui umărul la pocirea lumii.

Pe scurt, limba nu e doar un instrument, ci și depozit și formă a gândirii. În *Brief Answers to the Big Questions* (2018), Stephen Hawking propune o metaforă splendidă: cărțile, literatura sunt adevăratul ADN al ființelor umane de astăzi. Acumulările în timp ale ființei umane s-au perpetuat prin intermediul informației conținute și transmise de perechile de acizi nucleici. Dar astăzi, mare parte din informația conținută de aceștia este redundantă sau inactivă. Bibliotecile lumii, în schimb, conțin informațiile acumulate de generații succesive de pământeni, ele sunt zestrea noastră, rezerva noastră de viitor. Informația despre om și univers conservată de cărțile lumii și de Internet este de miliarde de ori mai mare decât cea din ADN. Atâta doar că, deși Internetul, de pildă, permite accesarea a milioane de informații, asta încă nu-i destul pentru a produce cunoaștere, știință. O spune filosoful Jean-Michel Besnier într-un interviu recent din *La Recherche*. Dacă prin ADN informația s-a transmis automat la urmași, mirabilul ADN al Cărții pretinde implicare. Învățare. Pentru ca această informație să devină fertilă, e nevoie de Învățători. De „luminători”, cum spuneau ardelenii de odinioară. De o Școală adevărată care să-l trezească pe omul ațipit sub greutatea cunoașterii acumulate de specia umană.

Codificarea accentuată, adică simplificarea progresivă a accesului la o așa-zisă *comunicare* (pe Internet există celebrele „chat-rooms”, încăperi pentru pălăvrăgeală, în care te întâlnești cu inși conectați din alt colț al lumii – însă legătura nu e de la om la om, ci de la mașină la mașină), vlăguiește forța cuvântului. Vorbirea își pierde suportul omenesc, e reproducere mecanică a unor comenzi – mâna deprinde apăsarea unei taste sau a alteia; ochii sunt fixați pe un ecran (nu pe o figură umană vie, *caldă*, complexă) și gândul e sumar, fragil, filiform. Se înstăpânește asupra prezentului *omul simplicat* (spune același Jean-Michel Besnier), adică unul cu o gândire mecanică, vecină cu reflexul, căci nu i se cere decât să apese, năuc, butoane ori să bifeze căsuțe. Sau, cum spune Brian Clegg (*Big Data. How the Information Revolution is Transforming Our Lives*, 2018), „să cumpere până cade lat” (*shop til you drop*).

Revenind: limba română și românitatea sunt pentru noi un dat, dimensiuni existențiale, la care să ne raportăm cu răspundere, străduindu-ne să le cunoaștem istoria, complexitatea, rădăcinile și valențele. Vocabularul constituie un indicator extrem de sensibil al culturii unui popor și fenomene precum schimbarea de sens, pierderea unor cuvinte vechi, crearea și împrumutarea de cuvinte noi sunt strâns legate de istoria culturii însăși, fără a pune în pericol identitatea noastră. Puternic instrument de socializare, limbajul este garant al apartenenței. Să spui „vorbește ca noi” înseamnă a spune „e unul de-ai noștri”. Să amintesc aici că Lucian Blaga pune *graiul* în triada definitorie a unui popor, alături de *matricea stilistică* și de *sânge*,

considerând limba un organism viu și supraindividual în care insul se integrează dobândind legitimitate.

Lucrând/gândind la antologiile dedicate Centenarului Marii Uniri, am găsit nenumărate argumente ale faptului că datorăm unitatea noastră, rezistența și supraviețuirea în ciuda teribilelor încercări ale Istoriei prețului pe care l-am pus pe limba română. Secretarul italian al lui Matei Corvin se minuna că românii de aici țin mai mult la limba lor decât la viață. Unirea s-a realizat și o sărbătorim ca *locuitori ai limbii române*, vorbind aceeași limbă în toate ținuturile, în toate țările în care trăim. Iorga avea dreptate: limba română este „singurul element de legătură a tuturor românilor, de reabilitate morală a lor”. Să n-o lăsăm, așadar, în voia sorții!

În evocările lui 1918, am mai descoperit ceva: elitele acelor vremuri aveau atât de bine conturat în minte proiectul marelui, încât cuvintele lor mobilizau poporul în procesiuni care uimeau prin disciplină, hotărâre, determinare. Acum, la o sută de ani, evocăm cu tristețe și nostalgie acele vremuri. Și ne cutremurăm la probele zilnice de batjocorire a limbii noastre. Poate că le revine scriitorilor menirea de a interveni în apărarea ei. Îngrijoratul manifest tocmai lansat de Uniunea Scriitorilor e primul pas. H. Marcuse profetiza o revoluție *poetică* în secolul XXI: „Într-o lume căzută în prozaism, e necesară reintroducerea dimensiunii poetice”. Doar poezia, ca limbaj întors spre sine, e în stare să răspundă nevoii de a gândi, de a admira. Sofisticata lume cibernetică, al cărei imperialism se instaurează pe nesimțite, subminează tocmai funcția onomaturgică a omului, cea din care decurge *omenia* sa. Poate vom fi în stare să spunem *povestea fondatoare* care să-i aducă pe toți românii cu adevărat împreună.

◆ MIRCEA POPA

Andrei Codrescu *din perspectivă românească*

Dintre scriitorii români care și-au căutat norocul în Statele Unite, Andrei Codrescu și-a făurit destinul cel mai promițător. Plecat din România în 1965, la puțină vreme după ce absolvise studiile liceale la liceul „Gh. Lazăr” din Sibiu, și după ce publicase o serie de poezii în revistele din țară, sub pseudonimul Andrei Steiu (însemnând „piatră”, „stâncă”). Andrei Codrescu, pe numele său adevărat Goldmutter, a rămas mereu legat de țara sa de origine, păstrându-și până și numele său românesc și ținând în permanență legătura cu cei de acasă. Studiile liceale făcute în România, atmosfera tradițională a satelor și orașelor noastre, aspecte ale trecutului cu luptele românilor pentru unitate și stat național s-au răsfrânt puternic în conștiința colectivă a comunității în care a trăit și, desigur, a influențat puternic subconștientul său creator. Atmosfera sibiană din anii școlarității, începuturile sale literare aflate sub directă influență a avangardismului și dadaismului (Tzara în primul rând), dar și în strânsă legătură cu stilul poetic novator al lui Nichita Stănescu, Virgil Mazilescu și Mircea Ivănescu au făcut ca în poezia sa să se depună un important strat de aluviuni românești, care ies la iveală, la o lectură mai atentă, din în mai toate sedimentele de adâncime ale poeziei lui. Motive și teme ale culturii noastre naționale, ca și acea expresivitate poetică dezlănțuită și iconoclastă, de insurgent perpetuu poate fi depistată cu ușurință în întreaga sa evoluție poetică, mișcându-se pe liniile de forță ale unei robusteți lirice în care se pot recunoaște semne și „popasuri” la fântânile cu izvoare bogate ale solului național. Toate acestea au pus o amprentă puternică asupra bagajului cultural al tânărului scriitor și câteva dintre subiectele abordate trimit la acest depozit cultural. E vorba de romanul *The Blood Countess (Contesa sângeroasă)* din 1995 a cărui acțiune se desfășoară în întregime pe teritoriul transilvan, dar și cărțile sale de reportaje și analize politice despre revoluția română, trăită de el în direct la București, unde a venit în fruntea unei echipe de la radioul public american și o televiziune americană de Crăciun și Anul Nou în România. Rezultatul a fost scrierea cărții *The hole in the flag* (New York 1991) cu traducerea românească a lui Dan Nicolescu sub titlul *Gaura din steag*, la Editura Atena în 1997, iar mai apoi de o altă carte de eseuri privitoare la relația guvernelor postdecembriste ale României cu proprii lui cetățeni *The disappearance of the outside*, 1991 cu traducerea în limba română de către Ruxandra Vasilescu la editura Univers în 1995 cu titlul *Dispariția lui „Afară” – un manifest al evadării* (1995). Acestea două au fost destinate în mod special mișcărilor social-politice privind desprinderea de comunism. Pentru a lua act de pulsul noilor adieri din societatea românească după evenimentele din decembrie 1989, după ce au fost transmise în toată lumea la televizor, imaginile cumplite ale confruntărilor de la Timișoara și apoi de la fuga

lui Ceaușescu din capitală. Mass-media din SUA a dorit o documentare pe viu, reală și fără cosmetizări, astfel că s-a întâmplat să fi găsit în el și un cunoscător de limbă și de realități românești. A fost trimis să se documenteze la fața locului despre ceea ce se întâmpla în țară cu un buget nelimitat, dovadă a interesului american pentru obiectivitate și corectitudine. Cartea scrisă de el, în urma sejurului petrecut cu echipa sa de filmare în țară (ABC News și Radio NPR) a acoperit toate cheltuielile de producție, oferind lumii întregi una dintre cele mai bune perspective analitice asupra revoluției române, rămasă până azi, documentul cel mai credibil cu putință despre cele întâmplate în decembrie-ianuarie 1989 în România. Faptul că o serie de spioni KGB știau din timp despre ce se punea la cale de către apărătorii lui Tokes de la Timișoara, fiind apoi prezenți acolo, explică în bună parte amestecul „vecinilor” (inclusiv cei maghiari) în revolta de la Timișoara, factorul declanșator al schimbării din țară. E percepută foarte exact și dimensiunea revoltei populare din capitală, dar și mobilizarea grupului de legătură cu străinătatea, Brucan-Militaru-Petre Roman-Voican Voiculescu-Stănculescu etc., sau a reformiștilor Ion Iliescu și Dumitru Mazilu, acesta din urmă dispus a merge ceva mai departe, sub presiunea străzii, și dogmaticul Iliescu, rămas la fidelitatea lui față de comunism. De unde și scenariul tragic al tragerilor care au avut loc spre a acoperi în fața lumii întregi revoluția transmisă la televizor, televiziunea fiind ea însăși o rotiță de seamă în această ecuație a spălării unor biografii pătate anterior, spre a face loc unor personaje „de bună credință”. Acest lucru nu i-a împiedecat pe acești farisei să pună la cale incendiul Bibliotecii Naționale, în care au pierit zeci de documente de valoare, incunabule, ca și manuscrisele unor mari scriitori români. Descrierea pe care autorul ne-o oferă în jigăraia încă vie a cărților mutilate din acel locaș-lemnă a culturii naționale este una dintre cele mai zguduitoare, meritând ca doar pentru acest episod Iliescu să stea măcar o zi la închisoare. Transformat într-un autentic reporter, Andrei Codrescu se află chiar în miezul evenimentelor narate pe viu, cu un Intercontinental încă plin de microfoane ascunse în pereți, de o Uniune a Scriitorilor în plină transformare, cu o presă aservită, în afară de „România liberă”, a cărei boicotare de difuzare era notorie, cu personaje ca Dinescu, Blandiana (numită domnița Liberty a românilor), Aurel Dragoș Munteanu, securitul Drăgan, Liga studenților cu Mihai Gheorghe și Marian Munteanu, cu Mișcarea Ecologistă, cazul Nadia Comăneci și Nicu Ceaușescu etc., prinși cu toții într-un angrenaj social-politic bine zugrăvit. Amănuntele palpitante privitoare la lovitura de stat din 1989, la demascarea criptocomunismului Frontului Salvării Naționale prin transformarea acestuia în partid etc. merge mână în mână cu înregistrarea dezamăgirii populației majoritate privitoare la eșecul revoluției și la pierderea încrederii românilor în posibilitatea de schimbare democratică a țării, de unde puternicul val emigraționist care a cuprins țara în anii imediat următori, concretizată prin plecarea masivă a populației active și aptă de muncă, a vârstei tinere și mijlocii, peste tot în lume, făcând inutil termenul de „afară”, devreme ce cca patru-cinci milioane de români au „evadat” pur și simplu din „democrația originală” creată de Ion Iliescu, incendiatorul Bibliotecii Naționale și cel care a distrus zestrea de carte a unei țări întregi. Și cea de a doua venire în țară, în mai-iunie 1990, și-a găsit un puternic ecou în conștiința sa, reîntâlnirea cu rudele, scoase din casa lor și plantate în captivitatea unui bloc amărât din Alba Iulia, i-a procurat pagini de un sfâșietor dramatism privitoare la moartea clinică a tuturor generațiilor credincioase țării și unui ideal de cultură tradițional. *Gaura din steag* (ed. Athena, 1997) e povestea dramatică a unei iubiri (față de România), dar și a unei

„despărțiri”, pe care o trăiește cu acute puseuri de sfâșiere emoțională. Reîntors după 15 ani pentru a-și reîntâlni prietenii și pentru a retrăi parfumul desuet al vremurilor trecute, Andrei Codrescu e un scriitor ce-și poartă cu distincție nimbul românesc al unei culturi asimilată până în cutele ei cele mai intime, e unul dintre acele spirite libere care respiră puternic aerul unei nobile tradiții, pe care vrea să le împărtășească cu cei alături de care a trăit multă vreme. Pentru el „Bucureștiul /e/orașul magic al tinereții mele”, acolo unde „începe ținutul sufletului meu”. După ce ni se dezvoltă imagini de un realism indubitabil într-un București al tuturor bulversărilor, scriitorul trece munții în Transilvania, acolo unde îl cheamă dorul amintirilor copilăriei și adolescenței. E zona cu care se simte mult mai acasă, deoarece aici s-a născut și aici și-a făcut studiile liceale, simțindu-se solidar cu înălțimile pe care le-a străbătut cândva, și din stâncile cărora a împrumutat și el ceva din puterea și rezistența satelor transilvane, cu măreția lor sobră și tăcută. Sibiul natal, la care s-a raportat de multe ori prin timp, trebuia regăsit și reevaluat prin prisma sedimentărilor de altădată: „ Există în română, spune el, un cuvânt intraductibil care descrie cu precizia starea cea mai mare starea în care tânjește după locurile natale, cuprins de nostalgie. Cuvântul dor. Am simțit acest dor de nenumărate ori. Mi-era dor de piețele medievale al Sibiului cufundate în lumina aurie, mi-era dor de terasele cafenelelor Bucureștiului, unde beam vin nou și toți eram tineri și posedați de poezie și cântec. Duceam dorul florilor de tei, îmi era dor de amurgul auriu al munților acoperiți de zăpadă, de satele țărănești pe care demența lui Ceaușescu le răsese de pe fața pământului. Duceam dorul basmelor care-mi însoțiseră copilăria: cel al apei vieții și al apei vieții și a morții, cel al tinereții fără bătrânețe. Îmi era dor de povestea *Mioriței* și a poemului său cosmic, de povestea plopului cu pere...”

Un loc aparte îl are în povestea sa Sibiul, orașul în care s-a născut la 20 decembrie 1946 și unde și-a făcut studiile. L-a crescut mama, deoarece tatăl, fotograf, „crai, aventurier, cartofofor”, îi părăsise la puțină vreme de la naștere. Și de data aceasta amintirea pune stăpânire pe el. E dornic să-și verifice imaginile păstrate pe retină, să refacă mental locurile dragi (librăria fostă Cartea Rusă, sălile de artă la Muzeului, Corso-ul orașului, hotelul Împăratul Romanilor, clădirea liceului în care a învățat etc.) sau să rememoreze întâmplări trăite, prietenii de ștregării, fetele care i-au trecut prin suflet. Prietenul cel mai apropiat știe că va veni și îl așteaptă emoționat. E vorba de Vidrighin, fiu de oier din Rășinari, împreună cu care discutau probleme literare, își citeau reciproc poeziile, fugeau de la ore la film sau colindau străzile și piețele orașului. Cei doi se revăd, și așteaptă reîntâlnirea de a doua zi cu colegii promoției lor de la liceul „Gh. Lazăr” din localitate, după 25 de ani de la absolvire. Chiar dacă strigarea catalogului și întâlnirea de la școală nu mai are loc, grupul de absolvenți se reunesc în casa lui Ory, la stâna lui Vidrighin, unde pot să discute în voie despre cele petrecute la Sibiu în zilele revoluției, despre traiul orașenilor și al sătenilor etc. Petrecerea ia proporții esopice, schimbând mereu peisajul și locația și îngurgitând cantități mari de alimente, preparate la fața locului de soțiile colegilor și de colegele de liceu prezente la întâlnire. Prozatorul alunecă pe firul amintirii în trecut, rememorând scene și prietenii de odinioară, iubiri și întâlniri melancolice, preocupări poetice, secvențe din orele de chiul de la unele materii nesuferite, lecțiile anoste și politizate ale profesorului Cârnaț, ins șters, dar de un lichelism desăvârșit. Scriitorul nu e deloc surprins că mulți dintre colegi se află plecați prin străinătăți, mai ales dintre evreii și germanii clasei, care au înțeles a părăsi corabia care se scufundă. Îl surprinde însă faptul că majoritatea colegilor

consideră că oamenii lui Iliescu au procedat bine când au alungat pe „golani” din Piața Universității, și că elanul lor revoluționar, constatat cu un an înainte, s-a epuizat repede, înlocuit cu un conformism stânjenitor. Află din mai multe surse cum s-au petrecut evenimentele din decembrie 1989 la Sibiu, unde Armata și Securitatea s-au decimat reciproc. Multe clădiri mai purtau urme de gloanțe, de incendii și distrugerii de atunci. E tot mai convins că „Țara asta este bolnavă” și că întreaga Românie suferă de pe urma unei „scenarite” generalizate, fiecare ins având propria sa versiune despre cele întâmplate. Extrem de neplăcut îl întâmpină în capitală sechelele unei tranziții neghioabe, și reconstituirea procesului Ceaușeștilor, făcând parte din același scenariu dubios. Peste tot, Codrescu lasă impresia unui gazetar avizat, a unui ins care vrea să știe totul din surse competente. În final, apropiindu-se plecarea la București, el își exprimă dorința de a mai mânca odată sănătoasa brânză de capră, ceea ce-l determină pe Vidrighin să-i ofere un pachet de mai multe kilograme din acest produs, care îi va da însă mari bătaii de cap atât în compartimentul de tren, părăsit în grabă de călători, cât și la hotelul bucureștean, unde mirosul puternic emanat din camera sa, îi alungă rapid pe vecini. E nevoit, prin urmare, să găsească o soluție grabnică pentru a se scăpa de ea, astfel că a dăruit-o șoferului de taxi care l-a plimbat prin București. Despărțirea de România îl face să se gândească la multe lucruri legate de viitorul acestei țări, mai ales că mulți dintre tinerii țării au luat între timp drumul străinătății. Acest exod nu i se pare de bun augur, și faptul e notat cu amărăciune: „Toți aceia cu care vorbisem doreau să părăsească România. În mod paradoxal, acum, când *a fi liber* căpăta un contur real singura libertate pe care și-o doreau era să *fugă* din țară. Ascultam vocile din capul meu și nu prea aveam multe motive de speranță. Comunismul le distrusese oamenilor sufletele. De peste tot răbufneau ura, resentimentele și disperarea (...), Timpul fusese oprit în România. Până de curând. În decembrie avusese loc o revoluție, urmată de alta în iunie. Nu era cea pe care o văzusem la televizor, pusă în scenă cu scenariul scris, probabil, de către KGB și interpretată de trupele Armatei și Securității, având milioane de figuranți nevinovați. Era o revoluție petrecută în sufletele oamenilor, care nu mai simțeau frica.”

E o concluzie care exprimă în chip condensat opiniile unei întregi cărți despre revoluția română, atât de mult discutată și răs-discutată de alte cărți ale unor autori din țară. Dacă ar fi să aleg între toate aceste relatări, aș opta fără ezitare pentru această carte a lui Andrei Codrescu. E o carte documentată și extrem de bine scrisă. Are meritul de a avea la bază o documentație bogată și luată pe viu, ca martor ocular, iar relatarea traduce impresia directă, nefalsificată și neinfluențată de relatările aberante ale lui Brateș de la televiziunea română. De altfel, el consideră televiziunea noastră drept autoarea unei manipulări fără margini. Ei i s-a repartizat de la început rolul de primă vioară într-un scenariu bine pregătit din umbră de oameni care aveau nevoie să-și spele trecutul și să apară în fața maselor ca niște îngeri nevinovați. Ulterior, toți au fost răsplătiți de regimul Iliescu, un abil sforar, cu școală înaltă făcută în URSS. Transformarea Frontului Salvării Naționale în partid, a fost pasul care l-a impus în fața noilor revoluționari, cărora le-a promis asigurarea existenței, iar foștii comuniști, securiști, milițieni și toți torționarii din regimul comunist au fost foarte încântați să-l urmeze. Situația nu s-a schimbat prea mult nici după un an, când el face aceste constatări.

Cu ochii larg deschiși asupra evenimentelor petrecute la noi, mai altfel decât în țările vecine și „prietene”, cu care am fost sub Cortina de Fier, el face câteva constatări valabile

privitoare la comunismul românesc, unde dictatura a fost cea mai cumplită, iar cultul personalității a ajuns să îmbrace forme paroxistice, arătând că aici și progresele spre democrație și statul de drept au fost infime, politicul fiind acaparat de eșalonul comunist numărul doi, ceea ce a făcut să nu mai avem nicio credibilitate externă. Analiza întreprinsă cu multă minuție de autor, confirmă intuițiile inițiale și îi furnizează dovezile pentru noile afirmații. Momentul Mineriadei este adus mereu în discuție, reprezentând pentru autor proba cea mai concludentă pentru modul în care regimul Iliescu a rămas prizonierul vechilor mentalități colectiviste, comportament care deschis ochii tuturor oamenilor politici ai lumii libere cu privire la „democrația originală” concepută de „revoluționarul” Iliescu. Toată simpatia pe care o câștigasem în ochii străinătății, am pierdut-o în cel mai scurt timp, făcând astfel un mare rău țării și viitorului ei.

Andrei Codrescu și-a dovedit interesul pentru România, pentru cultura și istoria ei cu multe alte prilejuri. Slujit de un real talent de evocare, scriitorul româno-american a scris nenumărate pagini de proză, de memorialistică, de reconstituire istorică plecând de la teme și motive pe care le-a cunoscut în țară. Comentator admirat al postului american de radio N P R, om cu idei și cu putere imaginativă recunoscută, a scris la fel ca autorul scenariului „acelei zile mari” cartea despre revoluția română, care a fost recunoscută drept „cartea anului” 1991 în SUA, cunoscând și o a doua ediție în 1992. Din păcate, versiunea românească a apărut abia în 1997. Tradițiile culturale ale țării, precum și unele din personalitățile istoriei noastre au constituit obsesii tematice importante pentru scriitorul care s-a impus atât de puternic și de frumos în cultura și literatura americană. E vorba în primul rând de realitățile istorice din Transilvania, dar și de figuri marcante ale poeziei românești, între care Lucian Blaga, din poezia căruia a tradus, făcându-l cunoscut în mediul de cultură american. Sunt de luat în seamă și alte mituri și motive cultural-istorice, impuse și pe plan european, cărora dorește să le ofere o nouă circulație și impunere la public. Unul dintre aceste fenomene, care i-au hrănit imaginația multă vreme, a fost cel al mișcării dada, al cărui inițiator a fost un scriitor evreu din România, Tristan Tzara, care, împreună cu pictorul Marcel Iancu, s-a aflat în anul 1916 la Zürich într-o atmosferă de boemă și frondă antirăzboinică internațională, în mediul cosmopolit și rebel al orașului, în care se refugiase și Lenin, reacțiile lor de insurgenți, revoltați și adversari ai artei burgheze s-a soldat cu coagularea unei grupări literare distincte, la care au luat parte foarte mulți din artiștii de toate soiurile care se aflau în acel moment la Zurich. Plecând de la respingerea, condamnarea și dinamitarea principiilor și normelor încetățenite în literatura epocii, ei se proclamă ca făuritori și interpreți ai unei noi orientări în arta și literatura contemporană, care se vrea o nouă formă de religie a veacului. În mod inevitabil, profesorul de poezie și de poetică Andrei Codrescu, ajuns să fie invitat a ține cursuri de poezie contemporană la o universitate americană, va lua în studiu mișcarea dada pe care o consideră nu numai o invenție românească, dar și dătătoare de ton pentru direcțiile poetice care vor urma. Pentru demantelarea mișcării va redacta cartea *Ghid dada pentru postumani*, cunoscută la noi în versiunea românească tradusă de Ioana Avădani (Curtea Veche, 2009), carte ilustrativă pentru bogatele cunoștințele dobândite de autor despre tendințele și împrejurările românești în care apar cele dintâi elemente și atitudini care vor forma germeii viitoarei mișcări poetice botezate dada. Credem că puternicul său fond formativ dobândit în țară cu privire la modernitatea poeziei românești (a tradus printre primii „americani” din Blaga un volum antologic de poeziei

în 1988, volum publicat cu o prefață de Marcel Pop-Corniș), apoi atracția pe care i-a trezit-o Tristan Tzara l-a determinat să se ocupe mai aproape de fenomen, așa cum o mărturisește în prefața la volumul său de poezie *Alen candor*, adică *Candoare străină* (București, Editura Fundației Culturale Române, 1997): „Cufundat, cum eram, în suprarealismul sacerdotal al lui Lucian Blaga, principala influență a copilăriei mele, simțeam că descopăr, în sfârșit lumea. Compatriotul mei Tristan Tzara, descoperise evident această lume primul, iar Ted /Berrigan-n.n., unul dintre poeții tineri americani în anturajul căruia se manifestă) pășea pe același teren cu strălucire. Ca și balcanicii a căror performanță Dada-Rimaud-Barnum & Baily ținea de aerul vremii, la fel ca și lirica incomprehensibilă al lui Bob Dylan.” Pentru a-și clarifica propriile impresii cu privire la această mișcare literară s-a decis să scrie un *Ghid dada pentru postmani* (2009), o adevărată istorie a mișcării dadaiste. Desigur că toată cartea abundă în referințe românești, inclusiv Urmuz, Marcel Iancu și apoi cei de la revistele constructiviste și suprarealiste, în frunte cu Sașa Pană, Geo Bogza, Vineasa sau Arghezi, pe care îi găsim comentați în subcapitolul despre *Dada în România*, cartea este un omagiu adus poeziei românești moderne și modernizatoare, cu nimic mai prejos decât a altor țări cu cultură poetică bogată. Și spre a-și convinge cititorii că fenomenul poetic românesc constituie un dat poetic de factură universală, numele acestor vrednici inițiatori de poezie nouă sunt reținute de prozator și în cadrul unor dezbateri cu tentă artistică din incendiatorul său roman *Mesia* (1999), în care descoperim scena în care Marx se întreabă cine sunt creaturile din spațiu, care îi acopereau în acel moment vizibilitatea, iar răspunsul este: „Benjamin Fondane, Ilarie Voronca, Tristan Tzara, Apunake, Paul Celan, Gherasim Luca”, adică pleiada de scriitori români de origine israelită care au contribuit la înnoirea poeziei noastre. Nu este uitat în acest context și Ovidiu, cel care a nemurit primul peisajul nostru poetic prin surghiunul suferit la Marea Neagră. Și apoi, ca lista poeților cu idei să fie întreagă, este amintit și numele lui Isidor Issou, poet cu o întreagă gamă de teorii novatoare, ale cărui „trăsni” le continuă pe cele dadaiste. Dialogul lui Ovidiu cu geții, ca și temele incitante din *Metamorfoze*, fac obiectul altor trimiteri la realitățile românești, precum cele puse pe rol de Felicity-Șeherezada, născută și crescută în epicismul netemperat al unui balcanism revărsat până în ciclurile poveștilor despre Anticrist și venirea lui Mesia odată cu depășirea secolului XX și trecerea la cel XXI, când mari spirite inventatoare din trecut, precum Eistein sau Tesala, au anticipat progresul tehnic al omenirii.

Dacă în sejurul anterior îl vizitase acasă pe poetul Nicolae Prelipeanu și pe soția acestuia Denisa Comănescu, considerată cea mai bună traducătoare de poezie engleză pe care o avem, în vara lui 2007, poetul e din nou în România, lăsându-se cucerit de imaginația neconformistă a Ruxandrei Cesereanu, împreună cu care scrie poemul *Submarinul iertat*, direct în limba română. Noul climat artistic pe care-l înregistrează acum în țară, ține de o nouă reaşezare poetică pe care o creionează în prefața la volumul său de poezie *Candoare străină*: „O nouă perioadă din viața mea se așeza ordonat între paranteze. Poeții români pe care-i admirasem erau aruncați în derută prin sinuciderea comunismului. Acum, ei își îndreaptă privirea spre Occident ca să găsească un indiciu de cum se poate trăi în apele despletite ale reportajului și ale kitschului. Mă simt alături de ei și sper că unele din aceste poeme le pot oferi o cheie. (...) Dar vorbind de morți le ofer alor mei următoarea colecție: Ted Berrigan, Jeffrey Miller, Joe Cardarelli, E.M.Cioran, Mircea Eliade, Ioan Culianu, Gherasim Luca, Paul Blackburn și Joel Oppenheimer. Sper c-o să-i reînvie.” În poezia *Înger frunzos* găsim această trimitere la copilărie plasată într-o

atmosferă ireală: „Când am ajuns acasă moșmondeam cu cheia/în lumina lunii care-abia luminase vechea gaură a cheii/ în casa noastră săsească din Transilvania/ în vitrina pe care mama o ținea încuiată...” Apoi face o trimitere de ordin istoric: Sașii care-au întemeiat Sibiul erau meșteșugari/ Muzeul Bruckenthal era plin de ceramici și teroare,/ Pe Laookoon îl strangulau fără-nctare șerpui de faianță/ până-n Transilvania și monștrii suiți pe sub pietre” etc.

Cu romanul *Contesa sângeroasă*, Andrei Codrescu a simțit nevoia de a se reîntoarce iar pe meleagurile românești, atacând un subiect subiacent lui Dracula, și refăcând o posibilă anticipatoare a lui Dracula, un personaj de o mare voluptate sanguinară, despre care legendele transilvane spun că a trăit mai multe secole, îmbăindu-se în sângele fetelor tinere. Romanul e un fel de un fel de replică autohtonă la *Dracula* al lui Bram Stoker, o confirmare că ținutul legendar al Transilvaniei este un ținut de spaimă, oroare, magie neagră, și un muzeu de antichități în materie de sexualitate și rituri perverse la scară mondială. Autorul, care a citit mult despre trecutul medieval al Transilvaniei, construiește un fel de roman gotic, de spaimă și oroare, spre a discuta în fond câteva aspecte dureroase din medievalitatea principatului transilvan aflat la confluența dintre două imperii hrăpărețe, cel al otomanilor, care au lichidat regalitatea Ungariei și cel al Austriei, cele două puteri politice fiind prezente, prin trimișii lor la căsătoria tinerei Elisabeta Bathory cu Franz Nadazdy. Alianța matrimonială e pusă la cale de cele două familii, pentru ca fiecare să-și consolideze poziția hegemonică în cadrul nobilimii maghiare din Transilvania. Tânărul soț e mai mult plecat la oaste decât stând acasă și bucurându-se de tânăra lui soție. Un concediu foarte scurt, de nuntă, le înlesnește cunoașterea, altfel cei doi preferă să trăiască separat, fiecare urmându-și vocația sexuală, aspect care la Elisabeta va lua proporții legendare. Castelul ei de reședință, Aced, va deveni de acum înainte proverbial în întreaga lumea medievală europeană, prin gusturile stranii manifestate de noua proprietară, devenită un fel de mâncătoare de copile nubile, o principesă zănatecă cu gusturi sexuale perverse, de care se va minuna o întreagă Europă medievală, prin prelungirea unei existențe care va depăși cu mult granițele unui singur secol. Obișnuită să poruncească și să fie ascultată, ea introduce în noul castel o disciplină a dorințelor neîngrădite, de care se minunează toți cei din preajmă, dar și cei care vin în atingere cu ea. Pofta hămesită de trupuri virgine, abia ajunse la pubertate e întreținută cu ajutorul neprecupețit al doicii sale Darvulia și a servitoarelor Tereza și Eva, ca și a alte însoțitoare lângă care a crescut, dorințele Elisabetei fiind pentru acestea literă de lege, chiar atunci când le este pusă viața în primejdie. La Aced își va dura aici o curte aservită, în stare să-i satisfacă toate capriciile și să devină, prin libertinajul moravurilor, una din cele mai ciudate cuiburi de tradiții oculte europene. Pe la curtea ei va trece și celebrul astronom Kepller, cu care va avea dese discuții, ca una care a citit și a căutat să se inițieze în tot felul de secrete astronomice și cabale ale lumii. Experimentele extravagante care vor avea loc și care fac din ea un personaj sardonice cunoscut în toată Europa, nu ecranează alte câteva probleme majore pe care autorul dorește să le aducă în discuție. Hrănindu-se din asemenea motive care alimentează la nesfârșit fantezia bolnavă a autorului, cartea nu face altceva decât să sodomizeze păcatul și să-l etaleze în impudicitatea sa cea mai neverosimilă, spre a hrăni fantezia deșucheată și neostoită a omului bântuit de himere, în căutarea celor mai neverosimile și mai scandaloase perversități. Oameni ca Elisabeta Bathory, venită pe lume și crescută fără dragoste și atenție umană din partea celor mari, dă naștere la un monstru feminin devorator de sexualitate împinsă la extrem. Autorul nu face altceva decât să răspundă cu

unelte extrem de bine puse la punct acestui val de nebunie care a cuprins secolul nostru și a-l etala în concupiscenta lui vizuală de o erotomanie patibulară, organică, ridicată la rang de rafinament aș simțurilor. Andrei Codrescu știe să perturbe echilibrul lucid al sentimentalității umane, să-l plaseze în zarea lubricității și promiscuității, făcând din el o componentă de seamă a sufletelor schizoide. Pământul Transilvaniei este străbătut în toate direcțiile de o rețea substanțială de mituri, povești, legende de groază, iar una dintre acestea privește în mod direct povestea Elisabetei Bathory, cea despre care se spune că ar fi omorât șase sute cincizeci de fecioare spre a se îmbăia în sângele lor, trăind astfel o viață lungă care depășit secolul ei.

Romanul e ingenios construit cu o opoziție continuă dintre timpul narațiunii și timpul istoriei. Undeva, după revolta maghiară din 1956, are loc o reconstituire a faptelor Elisabetei, personajul fiind chemat la un fel de judecată a istoriei, iar pentru funcția de martor este ales un alt descendent al acestei familii strălucite din trecutul hungarist al provinciei, istoricul Drake Bathory-Kerezstur, care a emigrat în SUA, o dată cu revolta înăbușită de trupele sovietice. Legătura dintre cele două evenimente, care leagă trecutul și prezentul Ungariei într-o rețea fascinantă de evenimente, aspirații și vise de reconstituire a regatului maghiar, e făcută cu multă abilitate scenică și narativă de acest descendent bathorist, a cărui expunere-depoziție e controlată de un tribunal sever, care intervine cu remarci, recomandări, aduceri la realitate, într-un curat stil stalinist („Te vom învăța noi să-ți amintești cine ești!”). Aflăm că „delegații” eșuați ai acestor familii nobile maghiare, cu poziții solide printr-o serie de țări europene și SUA, constituiți în organizația „Cavalerii Sfântului Ștefan”, au misiunea de a alege dintre ei pe cel mai merituos pentru poziția de nou rege al Ungariei, deoarece această conducere ocultă urmărește restabilirea măreției pierdute, prin readucerea la cârma țării a vechii nobilimi, cea care a făcut istorie în Ungaria și Transilvania. Sub pretextul judecății Elisabetei Bathory se ascunde de fapt o dezbatere la succesiunea tronului maghiar. Recuperarea trecutului nobiliar al țării e strâns legat de examinarea mașinismului și tehnicii contemporane. Pentru a avea un raport complet despre racordul societății studiate la progresul tehnic înregistrat între timp, este reînviat (ca în *Cimitirul Buna Vestire* a lui Arghezi) inventatorul Tesla, cel mai dotat dintre spiritele luminate care au contribuit la bunul mers al viitorului omenirii, alături de Einstein și alți câțiva. Ei joacă aici rolul de experți „tehnici”, pentru o lume plină de tare și de retarde de tot felul. Desigur că examinarea acestui amalgam de elemente eterogene, nu lasă să se întrevadă mari speranțe, și perspectiva viabilă e încă nebuloasă. Cu toată încercarea completului de judecată de a păstra o linie de expunere cât mai succintă, martorul se face vinovat de digresiuni și amănunte pline de picanterie, pierzându-se în detalii și divagații frivole, cu scopul de a o reabilita în parte pe Elisabetha Bathory, ocolind cu grijă problema legată de destinul statului maghiar în actualitate. De altfel, depoziția sa, atât de labirintică și sincopată, reconstituind procesul unei medievalități perturbatoare, ocupă mai tot spațiul narativ al romanului, avalanșa de elemente scabroase și frânturi din istoria de conflicte majore a Transilvaniei, vizând opoziția fundamentală dintre cei puternici și cei slabi, dintre magnații privilegiați ai familiei Bathoreștilor, ajunși să domine din punct de vedere economic teritoriul întins de pământ, feude și castele, să dețină temporar și tronul Poloniei, nutrinând o ură atavică împotriva țăranilor și iobagilor ținuți la nivelul unor vite de povară. Atunci când aceștia se răscoală sub Gheorghe Doja, vor fi trecuți prin foc și sabie, iar unchiul Elisabetei, contele Thurzo va inventa în mod special roata de foc înroșită pentru a o pune pe capul lui Doja, spre

a-i administra o lecție nemaîntâlnită de pedeapsă neomenească. Corpul fript al acestuia va fi dat spre mâncare răsculaților, care apoi vor fi exterminați, cu aceeași cruzime ieșită din comun cu care Elisabetha Bathory își savura ororile. Pentru ea, aflată încă la o vârstă necoaptă și cea dată, sacrilegiile săvârșite de țărani răsculați (cu moartea celor două surori), apoi cu pedepsirea exemplară a acestora va fi echivalentă cu o lecție de viață pe care și-o va însuși ca un corolar, deoarece a învățat să savureze urmările violenței, să producă frică și dezastru fizic („Îi plăcea de asemenea frica pe care o inspira țăranilor și slugilor superstițioase”) să trăiască bucuria produsă de durere: „Elisabetha privi întreaga osândă și simți o atât de mare bucurie văzând suferințele răsculaților că se udă pe sine și locul de sub ea.” În curând va experimenta fel de fel de sacrilegii, bucurându-se de o faimă pe care o va cultiva sistematic, dorind să atingă un nivel de teroare care s-o facă celebră. Autorul, respectiv naratorul-actant al romanului, va găsi în punerea pe tapet a acestor contradicții un mod personal de a participa cu subiectivism la istorie și a o supune unei continue revizuirii. Între problemele specioase ale Transilvaniei, vom putea identifica unele de mare însemnătate, precum: disprețul total al nobilimii pentru poporul de jos (fetele care o serveau nu reprezentau nimic pentru Elisabetha Bathory), ura seculară între români și maghiari; prezența sfidătoare a burgurilor săsești, ca orașe închise, care nu vor a fi amestecate în luptele interne; problema evreiască, adusă în discuție de ori câte ori cei puternici voiau identificarea unui vinovat. Contradicțiile sociale ale unei istorii seculare, niciodată rezolvate echitabil, sunt răscolite și aduse în prim plan de revoluția de la 1956 din Ungaria, care pune față în față cele două tabere, scoțând din tenebre pe unii reprezentanți ai familiilor nobile care au făcut faima Ungariei de odinioară, decăzute la sapă de lemn în socialism. Câteva racursuri sunt de-ajuns spre a contura un comunism al opresiunii, continuat apoi cu scene din 1956 și retransarea vechii nobilimi sub un steag al idealizării trecutului hungarist, nutrind și hrănind gânduri revanșarde. Sub aceste auspicii are loc chiar o adunare a capilor nobilimii refugiate în Ungaria, care doresc refacerea regatului Sf. Ștefan, obsesia principală a unui popor care trăiește după norme proprii învățămintele istoriei. Inși luminați, cu ștaif nobiliar, trecuți prin școli și rafinement de clasă își dau întâlnire cu o lume promiscuă sau chiar certată cu legea, într-o Budapeșta a anului 1989, iar ipostazele acestei debusolări se vor răsfrânge asupra acțiunilor viitoare. Cert e că autorul are un simț uluitor al detaliului, că știe să reconstituie cu talent istoria unei feudalități scorțoase și crude, posedând drept de viață și moarte asupra tuturor supușilor. Pentru contesa sângeroasă eliminarea directă, brutală, și capricioasă a unor inși de care s-a folosit devine o practică curentă, care nu face decât să-i ațâțe și mai mult simțurile, ba devine chiar prilej de orgasm special. Moartea și cu viața capătă întrupări speciale și atractive în romanul lui Codrescu, sceneria epică aglutinând de la un capitol la altul acte de inițiere neagră, de vrăjitorie, crimă, de cufundare în miasmele viciului, de întreținere a cultului păcatului, ilustrând polul depravării, viciului, escathologiei, scabroșeniei și aspectului imund al vieții. Asistăm la un adevărat infern al trăirilor umane, etalate cu lux de amănunte prin „experiențele” puse la cale de contesa obsedată sexual, pe care nici biserica, nici înțelepciunea cărturarilor din jur nu pot s-o domolească, într-un fel de aplecare bolnavă spre slujirea Răului și a Diavolului, transformând viața sa într-un fel de deliciu al ororilor, într-o bolgie halucinatorie a perversităților. Autorul e un mare meșter în a surprinde pasiunea morbidă a Elisabethei pentru orice anormalitate. Îi plăcea să-și biciuie supușii, să le dezbrace pe fetele care o serveau, pentru a le supune unor perversiuni și violențe,

urmărind cu sânge rece metamorfozele trupului înfrânt sau răscolit de patimi. A fost atrasă de mică spre tot ceea ce putea provoca durere și suferință, prin amenințare, frică, trăire liminară. Extazul expierii, zvârcolirea ultimă sub aplicarea gradată a unor procedee pline de cruzime îi alimentau fantezia bolnăvicioasă, îi satisfăceau imaginarul decrepit. Moștenind din familie o serie de unelte de tortură, le puneă în aplicare savurând cu o plăcere sadică fiecare trăire și zvârcolire definitivă, exaltând la țipătul din urmă al condamnatului. A ars cu o lumânare pubisul unor fete, a gustat arderea, spânzurarea, biciuirea, și întreaga gamă de torturi marcând preludiul uciderii pentru plăcere. A experimentat deliciul produs de punerea în aplicare a „fecioarei de fier”, un fel de armură metalică prevăzută cu piroane, care, prin îmbrățișarea uneltei diavolești, producea dislocări carnale ucigașe. A apelat la întreaga serie de unelte mecanice, rămase moștenire de la un unchi obsedat de cruzime, destinate unei morți în chinuri, care produceau durere, zdrobeau și ucideau lent. De mică, viitoarea contesă Bathory a dorit să descopere căile prin care organismul uman cedează plăcerilor interzise, metodele prin care suferința, cruzimea și moartea pot produce voluptate. A fost interesată de mică de tot ceea ce făcea din macularea trupească un izvor secret de tresărire a instinctelor bestiale. La numai 11 ani a voit să afle secretul „sodomiei” și s-a folosit de doi tineri de la curte pentru a-i supune acestei umiltoare scene. Cei doi tineri, pajul de la curte Johannes, îndrăgostitul de muzică și slujitorul țigănuș de la bucătărie, sunt obligați să execute porunca extravagantă a domniței de doar 11 ani, într-o scenă regizată cu o mare artă a deliciului realist, a artei voyeur-ului, condusă cu dibăcie de autor. O mostră de cum se poate face literatură din perversitate și joc a imaginarului: „Fără a rosti o vorbă, Johannes, încă ținând-o de mână, se aplecă peste ghizdul fântânii. Purta o tunică scurtă, care de-abia ce-i acoperea dosul, și pantaloni de catifea, întocmai ca Elisabeta. Țiganul îi trase în jos, dezvăluind dosul alb al băiatului. Apoi își desfăcu mantaua și îndreptă ceva ce Elisabetei îi păru o halcă de carne către buclele lui Johannes. Încă mai ținea în mâna ei mâna băiatului când acesta i-o strânse atât de tare, încât crezu că avea să i-o frângă. Întinse cealaltă mână către carnea rotundă a țiganului. Era caldă, acoperită cu o piele fină, mai fină decât catifeaua pantalonilor ei. Deschise crăpătura din vârful și o picătură de ceva gros, alunecos, îi căzu pe degete. O frecă între arătător și degetul mare. Își băgă apoi mâna sub tunică lui Johannes și-și plimbă vârful umed al arătătorului în jurul floricelei smochinite dintre buci. Îndreptă bărbăția țiganului spre a cel loc și o ținu până când îi alunecă dintre degete, împlântându-se în trupul băiatului. Fiorul atingerii celor doi băieți o încălzi pe Elisabetha, ca și cum o flăcăruie, aprinsă în mijlocul șirei spinării, ar fi țâșnit deodată în sus, umplându-i creierul. Gura îi era uscată și pantalonii i se lipiseră de trup de propria-i umezeală. În mijlocul acestui fior nemaivăzut era încă și gândul: dacă pot face să se întâmple așa lucruri pentru că sunt contesa Bathory, gândește-te numai ce aș putea face pe viitor. Acum am doar unsprezece ani și știu prea puțin despre plăcere.”

Prozatorul Andrei Codrescu e conectat la noile direcții ale prozei universale care exaltă morbidul și sexualitatea. E un prozator care atacă subiecte tentante, cu acoperire în curentul care cucerește tot mai mulți adepți ai curentului numit historical correct, scormonind aspectele sumbre și puțin dezvăluite ale laturilor ascunse ale firii umane, fără a cădea însă în trivialitate și pornografie, părând inspirat din Manualul de crime ale Inchiziției.

Dincolo de convoiul nesfârșit al etalării unor astfel de devieri, pe care contesa le gustă și le perfecționează continuu, printr-un fel de afișare a unei lubricități organice, cartea depășește

acest vacuum al sângerărilor umane spre a pune în dezbatere câteva din problemele grave ale istoriei contemporane, cum ar fi războiul, totalitarismul, îngenuncherea popoarelor, sclavagismul modern, drepturile omului, imperialismele secolului, revoluțiile și revoltele anticomuniste etc., toate plasate într-un context istoric precis, cu trimitere specială la istoria Transilvaniei, care oferă fundalul de evenimente și fapte revolte pentru o înțelegere cât mai nuanțată a acesteia. Stilul de viață feudal, redus la stereotipii și ritualuri specifice își găsesc aici un transplant tranzitoriu către un final de decor sincopat, oferit de revoluția maghiară și de dispersarea prin lume a moștenitorilor acestui trecut de huzur și depravări. Clasa degenerată a Bathoreștilor, căreia nici familia Borgia nu îi poate sta alături, se pregătește pentru o nouă intrare în scenă, care ar putea sta sub semnul răzbunării și reconfigurării de castă. Secvențial avem imagini și reconstituiri privitoare la starea economică, culturală și religioasă de la curtea marilor familii nobiliare, între care Bathoreștii ocupă un loc de frunte, cu trimiteri genealogice, proprietăți și castele, însoțită evident de mândria nemeșească a maghiarului recondiționat, care plasează în plin New York resentimentar restaurantul „Papricașul de aur”. Trimiterile autorului la istoria și devenirea europeană a maghiarimii, cu aluzii specifice la moștenirea lui Arpad, păstrată ca o avuție testamentară de privilegiați ai puterii și dominației și care s-a transmis prin veacuri, răbufnește în mândria celor obsedați de reconstituirea Coroanei Sf. Ștefan, printr-o aberație și mai răsunătoare, pe care ne-o prezintă autorul cam în felul următor: „Klaus îmi scria că, după o absență de aproape cincizeci de ani, Dumnezeu își întorsese din nou fața către poporul maghiar. Zilele ce aveau să urmeze erau o ocazie fără pereche pentru „păstrătorii credinței” de a uni din nou poporul maghiar sub stindardul unui rege. Sosise timpul, scria Klaus, să formăm un regat maghiar sub conducerea unui prinț pământean”. Adunarea acestor rămășițe ofilite ale nobilimii, nu mai are credibilitatea și forța fizică spre un proiect de viitor, iar rememorarea trecutului familiei Bathory, făcută de acest Bathory-Drake americanizat, are mai degrabă un efect de bumerang, care anulează șansele spoveditorului prevestitor. Noii pretendenți la tron sunt eliminați rând pe rând, și cu toată baia de fapte mărețe, rememorate de la Arpad încoace, eșecul unei asemenea încercări e mai mult decât previzibil. Pentru a crea un context cât de cât favorabil, autorul explică pe îndelete originea unghurilor, specificul limbii, clasele sociale din Transilvania, categoriile care beneficiază de privilegii, armurile și blazoanele celor mai mulți dintre cei răsplătiți cu funcții. Emblema familiei este chiar desenată de autor la p. 43, în timp ce polițiștii comuniști perchezitează casa și răscolesc podul în căutarea unor dovezi compromițătoare pentru familie. Reîntoarcerea povestirii la câteva nuclee epice favorizante, cum ar fi viața Elisabetei și traiului descendenților familiei în comunism, constituie elemente de tehnică naratologică bine manevrate de autor.

Desigur că relatarea ororilor puse la cale de matusalemica Elisabetha Bathory vor fi plasate ca o contrapondere la nimicnicia zilelor contemporane și ca un memento al declasării și ruginii prezente. Canavaua epică, bogată în elemente de senzație, va fi constrânsă să accepte o judecată morală, soldată cu încarcerarea bătrânei hoaste, care își va petrece ultimii cinci ani într-o temniță întunecoasă, lipsită de orice mângâiere. Cronicarul ei devotat, Andrei Kerezstury, va reconstitui aceste aspecte, consemnându-le într-o cronică destinată a-i supraviețui și, în parte, a-i descifra declinul: „Prefăcuse treptat castelele ei în mașinării infernale din care nu aveai cum să scapi. Devenise prizoniera mrejei ei mecanice, o rețea care,

în vremurile noastre, a crescut la dimensiuni monstruoase.” Pusă în legătură cu vrăjitoria veacului, Elisabeta nu e decât o ultimă rămășiță a unor vremuri tulburi, dominate de puterea absolută. Odată cu ea, a murit și spiritul nemeșesc al Ungariei, iar vestigiile vetuste al unei lumi fără libertate și umanitate nu mai pot fi refăcute. Finalul cărții reface cu acuitate acest sentiment al decăderii implacabile (amintind de titlul unei cărți medievale, *Ruinae Pannoniae*), consemnând confruntarea Ungariei cu propriul ei destin: „ în Ungaria, prinși între reprezentanții vremelnicelelor autorități, oricare ar fi ele, nu am simțit decât pereții netezi ai temnițelor personale ale fiecăruia”. Și mai departe: „ Țara nașterii mele s-ar putea să nu-și înfrângă niciodată inerția moștenită prin secole de cruzime și lene. Dar mă acuz pe mine de toate păcatele ei. Îmi dau seama că, personal, nu am înfrânt nimic. Sunt nimeni. Sunt regele Ungariei”. E o concluzie pe care o trage acel urmaș Drake-Bathory, dimpreună cu scriitorul cărții, acest lucid și inspirat Andrei Codrescu, fiu și el al unei Transilvaniei sfâșiate și răscolite de istorie o pune în fața fiilor ei, ca un semn de meditație permanentă.

Andrei Codrescu are o prezență constantă în România și mai ales în Transilvania, unde are mulți prieteni și admiratori. Cu unii dintre aceștia a purtat o vastă corespondență și un exemplu foarte la îndemână ne este volumul de epistole schimbate pe o perioadă de peste douăzeci de ani (1987-2008) cu poetul și gazetarul Nicolae Stoie din Brașov, cunoscut al poetului american din anii studiilor sale sibiene și din perioada debutului literar. Deveniți prieteni buni de-a lungul anilor, cu preocupări și cunoștințe comune, cei doi reiau legăturile epistolare în 1987, iar acest corpus epistolar face acum obiectul unui volum intitulat „*Puzzle epistolar. Cu adnotări și addendă*”, îngrijit de Nicolae Stoie și tipărit la editura Gens Latina din Alba Iulia în 2010. Deși a ezitat multă vreme să dea publicității această corespondență, ca făcând parte din bagajul său intimist-sentimental, totuși Nicolae Stoie ajunge la convingerea că acest epistolar conține destule elemente de ordin istorico-literar general, ca și o serie de informații și precizări privind traiectoria politico-ideologică a preopinentului său care ar putea interesa, fie pe istoricul literar preocupat să reconstituie ambianța literar-culturală a vremii, fie pe cititorul obișnuit, dornic să afle cât mai multe date din viața și activitatea lui Andrei Codrescu. Și acest lucru este perfect întemeiat, deoarece N.Stoie își concepe cartea ca pe o „*Ţiganiadă*” modernă, cu puternice și permanente legături și corespondențe între partea de sus și cea de jos a textului, adică între textul propriu-zis al scrisorilor și notațiile și comentariile din subsol ale îngrijitorului, devenit peste noapte un adevărat Mitru Perea modern. În realitate, Nicolae Stoie concepe un adevărat „dosar critic” explicativ dar și documentar, privind receptarea critică a lui Andrei Codrescu în țară, atent la tot ceea ce apare despre prietenul său în presa din România. În acest fel, utilitatea cărții e dincolo de orice îndoială, latura biograf-bibliologică a cărții trebuind neapărat salutăată.

Primul semn epistolar după strămutarea sa în țara oamenilor liberi, Andrei Codrescu îl dă la 24 aprilie 1966, când îi trimite lui Nicolae Stoie o ilustrată din New York, anunțându-și prietenul de schimbarea produsă în viața sa, și totodată de faptul că a devenit între timp dramaturg, calitate în care l-a evocat de mai multe ori, fără să uite să-i precizeze că deocamdată va trebui „să spăl vasele într-un restaurant francez în Brodway”. Ulterior, a lucrat ca librar și publicist la „Baltimore Sun” și ca reporter la National Public Radio, profesor de engleză la universitățile din Baltimore și Louisiana, scenarist și regizor, profesor navetist „prin locuri îndepărtate și străni”. Atunci când reîncepe să-și scrie, americanul mărturisește că știe tot mai

puțin limba țării, „vorbind o corcitură de limbi de nedescris”. La acea dată era căsătorit și avea doi băieți, pe care îi botezase cu nume românești, pe cel mare Lucian, în cinstea poetului Lucian Blaga, și pe cel mic Tristan, în amintirea lui Tristan Tzara. De menționat că în cinstea poetului Lucian Blaga și realizat prima traducere a poetului nostru publicată sub formă de volum, antologia „*At Court of the Yearning*”, apărută la Columbus în 1989.

Interesul lui Andrei Codrescu pentru realitățile din România este real și constant. Atunci când are loc revoluția română, el se pune repede pe drum, venind în țară ca reporter pentru National Public Radio, unde se întâlnește cu Ana Blandiana, cu Dinescu și Manolescu și proiectează să scrie o carte despre România, „pe baza observațiilor mele fulgurante de cinci clipe”, carte pe care a și realizat-o sub titlul „*The Hole in the Flag*” (*Gaura din steag*, 1991) și despre care va fi vorba în alte câteva scrisori. Reîntâlnirea cu lumea românească îl determină să dorească alte câteva reîntoarceri, inclusiv la Sibiu, unde colegii săi de liceu aveau în plan să se revadă anual. Chiar dacă uneori e speriat de felul în care folosește „limba copilăriei”, căci își dă seama că scrie cu „toporul memoriei”, acest lucru nu-l descurajează și proiectează să deschidă la Sibiu o „bibliotecă americană”, care să fie aprovizionată cu cărți de către el, și unde să poată fi primiți bursieri. E gata mereu să se revizuiască, căci „Ce am scris eu la „*Gaura din steag*” a avut de-a face cu gaura din memoria mea, pe unde s-a supt limba mea natală, viața mea anecdotală și alte amănunte fizice și superficiale. Au rămas simțămintele, rănile, straniile schimbări de dispoziție”. Și în altă parte: „Există în mine Sibiu și prietenia noastră neatinsă de timp și proaspătă ca dimineața asta. Eu sunt destul de sfios cu declarațiile mele de sentiment – tu ești mult mai extrovertit și mai generos decât mine în privința asta –. dar cu ocazia asta vreau să te asigur de dragostea mea. N-am uitat niciodată legătura noastră sufletească pe care tu o pictezi așa de mișcător în prefață/e vorba de prefața la traducerea cărții *Domnul Teste în America și alte momente realiste*, în traducerea lui Traian Gărduș și Lăcrămioara Stoie, cu o prefață de Nicolae Stroie, apărută la editura Dacia în 1993-n.n./...Dacă aș trăi în România trei sau patru luni, eu cred că limba mea natală ar ieși din profund ca o insulă acoperită de apele limbii engleze. Nimic nu se pierde – eu mă mândresc de lucrul ăsta...Nu mi-am pierdut prietenii, femeile, entuziasmele. Au fost întrerupții, dar totul este acolo gata să revină în întregime, exact așa cum l-am lăsat. E singurul meu misticism: formele se păstrează, energia circulă la infinit. Dar acum la lucruri mai pământești: vreau neapărat să vin în România. Ambasada Americană vrea să mă aducă la București cu filmul meu *Road Scholar* la toamnă. Dacă tu mă inviți mai devreme, vin de două ori”.

Pentru a-i satisface dorința, prietenul Stoie face demersuri oficiale către Ministerul Culturii, punând în joc toate meritele invitatului și toată diplomația necesară în vederea lansării versiunii cărții sale românești, pe care poetul calamburgiu o numise, la un moment dat, cu epitetul de „domnul testicolă”. Aprobările se dau, dar evenimente neprevăzute schimbă cursul firesc. Un imbold ancestral îl determină pe poetul român de origine evreiască, devenit acum poet american, să scrie un articol împotriva dezvelirii unei statui a lui Antonescu la Slobozia, ceea ce face ca optsprezece membri ai Congresului American să scrie o scrisoare deschisă lui Iliescu. Împotriva lui se ridică acum întreg arsenalul peunerist, vetrist și peremist, în frunte cu tribunul Vadim, care îi replică imediat printr-un pamflet extrem de dur, în care prozatorul american e făcut „șobolan”. Rezultatul e că scriitorul își anulează vizita în România, mai ales că de cealaltă parte intervenise și Petru Popescu, care își pregătea astfel o „reîntoarcere triumfală

pe plaiurile mioritice”. Nicolae Stoie se simte dator să-și apere prietenul de departe, astfel că intră și el în joc, semnând în „România liberă” articolul *Ayatollahul PRM vrea să mute cușca de la Tiraspol pe malul Dâmboviței*”. E momentul în care prietenul de peste Ocean constată că România e departe să fi revenit la democrație și că foștii comuniști o țin puternic în loc: „Am plecat de prea mult, scria Codrescu în iulie 1991, ca să înțeleg bine nebunia care se petrece în acum în România. Din păcate, tot ce România a câștigat în simpatie în lume în decembrie s-a pierdut și se pierde...Din punctul de vedere al publicului american, România este ocupată de fasciști, securiști, și antisemiști”. Și mai târziu, în 1997, observația lucidă și realistă: „Mă bucur că Iliescu s-a dus, dar nu mă dau complet după noii ștabi. România-i România și Balcanii-s Balcani”. Aflăm în continuare că românii din America li s-a cerut să facă lobby pentru primirea României în NATO, iar cei care nu au făcut-o, n-au mai fost considerați buni români. Sistemul administrativ din țară este și el ținta unor reflecții cât se poate de amare, domeniu în care a descoperit, încă din vara lui 2002 „o incompetență aproape fără limite”. Situația tinde să se perpetueze, căci: „Eu citesc fără entuziasm „22”, din care iau impresia că nu se-ntâmplă în România absolut nimic, decât mizerie și vorbăreală”.

Astfel de analize lucide ale situației politice îl vor mai ține o vreme pe Andrei Codrescu departe de prietenii lui din România, deși a încercat să trimită unele ajutoare și chiar material tipografic pentru Uniunea Scriitorilor. Oricum, trimiterea de cărți și reviste către Stoie n-a fost abandonată și nici alte proiecte care vizau țara noastră. Aflăm astfel că prin intermediul său ajunge în România și filmul lui Robert Dornhelm (sas de la Timișoara refugiat în Austria, care realizase filmul *Recviem pentru Dominic*”, având ca pretext povestea tânărul muncitor timișorean lichidat, printr-o eroare, chiar de către tovarășii săi revoluționari), episod puțin cunoscut și mediatizat.

Desigur, cea mai mare parte a dialogului epistolar se poartă în jurul operei lui Andrei Codrescu și referințele la munca sa stau pe primul plan. Suntem ținuți astfel la curent cu faptul că în 1993 ar fi terminat romanul „despre contesa Barhory”, botezat mai apoi „*Contesa sângeroasă*”, roman căruia editura Univers i-a cumpărat dreptul de autor și a apărut în versiune românească în 1997 în traducerea Corneliiei Bucur. Aflăm apoi că Stoie stăruie pentru traducerea eseului acestuia „*Dispariția lui afară. Un manifest al evadării*”, care a apărut în traducerea Ruxandrei Vasilescu în 1995, că poemele apărute între 1970 și 1996 sub titlul *Alien Candor*” au fost traduse de Ioana Ieronim, în 1997 și că romanul *Messia* s-a tradus de către Ioana Avădanei în 1999. Tot Ioana Avădanei traduce cartea sa de călătorii „*Praf pe drum*”(Curtea Veche, 2008), titlu pe care nu-l găsim înregistrat în articolul din *Dicționarul general al literaturii române*. La îndemnul lui Stoie scrie în „Astra” o frumoasă recenzie despre cartea lui, Andreea Brătan, text reprodus în întregime în corpul cărții de față. Cartea mai beneficiază și de alte reproduceri, cum ar fi cronicile care au apărut în țară la *Domnul Teste*”, precum cele semnate de Dan Cristea, Ștefan Ioanid, Ioana Pârvulescu și Simona Sora. O traducere uitată este și cea intitulată *Instrumentarul negru*, apărută la Craiova în 2000.

Scrise pentru uz personal, scrisorile conțin în mod inevitabil numeroase abateri de la normele literare ale limbii noastre, dar, departe de a fi supărătoare, ele sfârșesc prin a spori farmecul autenticității. Stilul, ca și discuțiile pline de savoare lexicală dau scrisorilor publicate în acest volum porțiuni de încântare și derobare lirică, expresiile sale „trăsnete” sau ieșite din comun, ne vor cuceri prin sinceritate și imagism colorat, aspecte care dau un farmec aparte

personalității sale. Într-un loc vorbește de „umbre fantastice și idei bizare”, în altă parte caracterizează o situație ca fiind hrănită de un „halucinator”, „surrealist”, împrejurare pe care o pigmentează trimițând cititorul la o amintire din copilărie: „Mi-aduc aminte că în copilărie și în tinerețe am avut maldăre de timp, mari câmpuri de ore, unde zumzăiau minute imense cu cozi de secole”. Un suflet larg, atașat prieteniei și țării care l-a născut iese mereu la iveală din paginile acestor confesiuni netrucate, sincere, oneste. Ca prieten, își încurajează mereu partenerul de dialog, îi spune vorbe frumoase („să stai bine cu sănătatea și (să) înflorești și-n zona poeziei”), îi admiră familia, copiii, se bucură sincer de succesul lor. Pe poetul Stoie îl are aproape de inimă și rezonază la sentimentalismul versurilor lui: „Îți mulțumesc din inimă pentru „*Harpha Noptii*”, pe care am citit-o pe nerăsuflăte și i-am trăit momentele lirice cu plăcere. Nostalgie și fericire. Vocea ta unică sună în mine exact așa cum am cunoscut-o de ani de zile, încă din copilărie. În Poezia ta (și-n tine) adolescența noastră trăiește o viață fără compromise. Pe alocuri te-ai mai întunecat, dar fără răutate. Inima ta bate generos.”

Ce poate fi mai frumos decât astfel de cuvinte. Andrei Codrescu aduce cu sine în aceste pagini de mărturisiri sufletul său însetat de bucurie și de adevăr și, mai ales, de pământul care l-a crescut și zămislit. Pentru noi el rămâne românul cu inimă de aur de dincolo de Ocean, românul care ne îndeamnă să-l avem aproape și să-i citim opera.

◆ CONSTANTIN CUBLEȘAN

Eminescu – Ipotești și prima iubire

(Valentin Coșereanu)

Legat sufletește dar și biografic de Ipotești (a condus aici, ani de zile, Centrul de studii eminesciene), Valentin Coșereanu realizează cea mai amplă antologie din creația lui Mihai Eminescu (**Desculț în iarba copilăriei**. Editura Junimea, Iași, 2020, Colecția Memoria clepsidrei. Ilustrații de Mircea Dumitrescu. Prefață de Pompiliu Crăciunescu), în care atmosfera și peisajul împrejurimilor este prezent, sub aura primei iubiri juvenile a poetului, frumoasa Casandra Alupului, moartă la numai 19 ani (ianuarie 1864). Relația de amor între un copil (totuși) de numai 14 ani și o adolescentă, cu cinci ani mai în vârstă, a fost, fără îndoială o puternică trăire romantică („experiențele sufletești sunt trăite acum cu maximă intensitate”), fiind impresionat puternic tocmai de dispariția ei subită (imaginea iubitei moarte este evocată cu emoție febrilă, ne spune autorul ediției, în poezia **Vis**, din 1876: „Când ai murit tu? Cum se poate/ Să nu o știu că nu mai ești?/ Visez? Sau moartă ești, iubită,/ Sau ambii-n groapă visăm morți?// Ești moartă tu? Sunt mort în groapă/ Te văd ca-n vis, o dulce stea?/ Trăim în lume? Este lumea?/ Sau e o viziune-a mea?”), fapt ce va constitui – spune Valentin Coșereanu – în toată poezia acestuia „tematica legată de amintirea iubitei din Ipotești”; poezia **De-aș muri ori de-ai muri** – 1869 – „reprezintă un jurământ de credință față de iubita pierdută”.

Volumul masiv este o antologie comentată a poeziilor lui Mihai Eminescu în care peisajul ipoteștean se află viu prezent de-a lungul creației acestuia, urmărit începând din 1866 și sfârșind în 1882, peste care se suprapune obsedantă imaginea „iubitei moarte”, cum se exprima Petru Creția, în peste opt zeci de texte lirice cărora li se alătură ample citate din proza, dramaturgia și corespondența scriitorului. Pentru fiecare dintre acestea se realizează câte o riguroasă fișă analitică, critică (amintind modalitatea de lucru la volumul de poezii – **Opere. I. Poezii. Cronologii și simbioze poetice**, 2019-20202), utilizând numeroase exegeze critice apărute în timp, referitoare la tematica propusă, mai ales contribuția lui I.D. Marin, pe care îl citează în extenso dar de care se delimitează adesea, pentru a-și expune, firesc, propriile comentarii: „Nu suntem dintre susținătorii totali ai cercetătorului în cauză /.../ I.D. Marin vede totul ca sigur, noi interpretăm nuanțat ceea ce la dânsul e lege”. În acest sens aș avea o observație: nu vizitează deloc studiile mai recente în care critici și istorici literari de azi comentează, uneori amplu, poeziile acestui areal tematic. Bunăoară, i-ar fi fost de real folos parcurgerea volumului **Poezele Ondinei** de Cristian Livescu, apărut în 2003, precum și altele. Dar, și fără acestea, întreprinderea lui Valentin Coșereanu este una de mare profunzime și probitate critică, totul este organizat într-o construcție monumentală, pe ani, reproducând poeziile pe care le comentează, evidențiind pentru fiecare în parte ecoul ipoteștean și modul în care figura

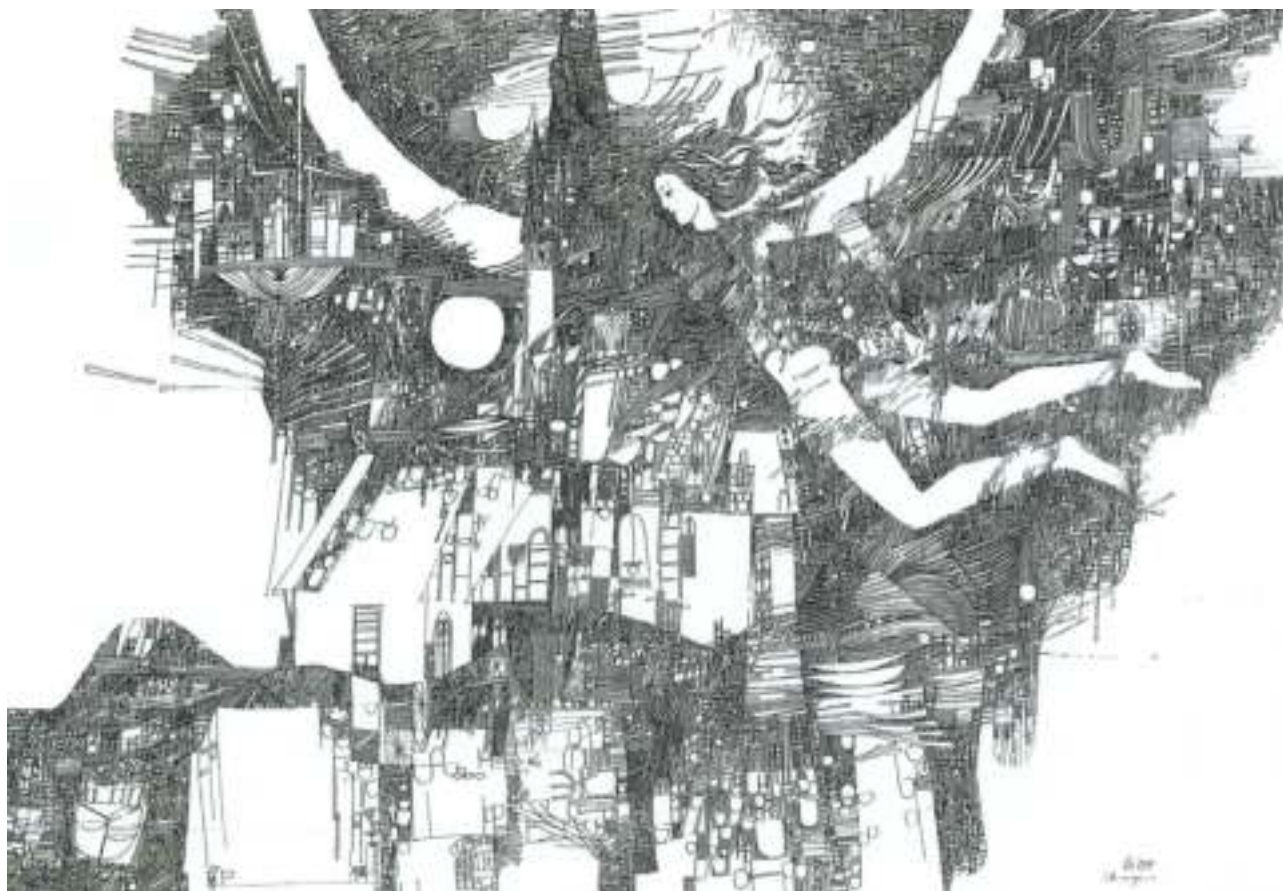
Casandrei e prezentă. Iată, în chiar poezia de debut în revista *Familia*, **De-aș avea...** (compusă în 1865), notează: „floarea *mândră, dulce, răpitoare* va fi fost iubita de la Ipotești (...) iar spațiul ipoteștean, menționat în poezie și fixat în chiar luna în care poetul a cunoscut străfulgerarea iubirii (luna mai), nu este altul decât spațiul în cadrul căruia îi declara iubitei dragostea lui”.

Din toate aceste comentarii, peste sobrietatea observațiilor critice și de istorie literară, răzbate o afecțiune aparte cu care autorul antologiei se apropie de lirica eminesciană. Bunăoară, în **Freamăt de codru**: „Atât de densă este amintirea copilăriei și-a naturii ipoteștene în această poezie, încât Eminescu nu se va putea desprinde de ea până la sfârșitul vieții (...) imaginile apar ca în toate poeziile lui Eminescu legate de Ipoteștii copilăriei: izvorul, pădurea deasă, lacul, iarba verde, creanga de tei care se apleacă cu mirosul ei peste cei doi îndrăgostiți, norii, cerul albastru, izvoarele și gârlele, oile care coboară-n turme din dealul de vizavi, înconjurând pădurea, venind din dealul Crucii, unde la vremea aceea se afla stâna, iar peste toate, un dialog imaginar cu vechiul stejar (...) Mai mult decât atât, iubita din Ipotești îi aduce aminte poetului de imaginea tipică a copilăriei, care, zburdalnică se agață de creanga unui copac pe care se leagănă, gest făcut poate în tandrețea iubirii nespuse în vorbe (...) Regretul de a-și fi pierdut pentru totdeauna iubita tinereții răzbate în strofa finală unde transpune nu numai figura diafană cu care Mihai se prinsese tovarăș, dar și regretul că azi amintirea fetei e întunecată de moartea acesteia, întrucât tânărul poet retrăiește suferința fetei bolnave. Chiar și așa, el o cheamă să revină, să fie singuri și fericiți, ca-n vremurile trecute”. Am reținut acest lung citat întrucât el este reprezentativ pentru toate celelalte comentarii aplicate la fiecare poezie în parte. Desigur, cu nuanțările pe care trecerea anilor și înaintarea în vârstă a poetului, o impune. Delicate, însă tranșante, sunt comentariile polemice privitoare la sugestiile, din poeziile maturității, în care unii comentatori căutau/caută a identifica alte muze, în diverse ipostaze. Iată, referitor la poezia **Te-aștept iubită**, scrisă în epoca maturității, Valentin Coșoreanu notează: „Iubirea aceasta care *plângea flori* (nu ne-o închipuim pe Cleopatra Poenaru, pe Veronica și cu atât mai mult pe Mite Kremnitz în atari posturi!) și pe care o considera *Copilă soră*, așa cum nu-și va mai numi iubita niciodată nici în ciclul veronian și nici în vreuna din poeziile iubirii mature”. Sau, în altă parte, în **Călin (File de poveste)**, imaginea fetei „poate fi a Casandrei, cea care apare peste tot cu flori albastre prinse în păr. Sigură că în perioada veroniană, când Eminescu reia multe din poeziile compuse înainte de a o cunoaște pe Veronica, le preface, adaptându-le și dedicându-le acesteia, căci de unde altundeva să-i vină Veronicăi ideea să-i dăruiască flori albastre dacă nu în urma preferințelor mărturisite de poet?” Sau, în **Ea-și urma cărarea-n codru**: „O poezie în care iubita din Ipotești pare a fi din nou prezentă, căci prin comparație cu alte creații poetice se întrevăd și aici aceleași jocuri șăgalnice ale dragostei dintre cei doi, înfăptuite cu aceleași gesturi și cu aceleași repetate săruturi furate./ Atrag atenția diferențele care apar între **Povestea codrului** și **Ea-și urma cărarea-n codru**, adică între versiunea compusă la Iași și cea lucrată la București: *prima versiune cu caracter de improvizație aparține epocii ieșene; versiunea finală figurează într-un caiet dictando din epoca bucureșteană.* / Să admitem acum că poezia a fost scrisă cu gândul la Veronica Micle, dar la vârsta la care se afla poetul în perioada bucureșteană nu pare firească o asemenea atitudine, căci în viața de toate zilele n-a fost deloc atât de timid, era un ziarist temut, cu atitudini ferme și chiar dacă în forma finală atitudinea lui se estompează oarecum, în versiunea ieșeană, lucrurile au o și mai accentuată turnură din acest punct de vedere” ș.a.m.d., urmărind prezența, ca

motiv liric, a acestei fete de la Ipotești: „Cassandra este ecoul unei frumoase și dragi *aduceri-minte*, care răsare din când în când în imaginația nocturnă eminesciană și pe care avem toate motivele s-o identificăm în ea”.

De asemenea, e mereu prezent, într-o formă sau alta a evocării, peisajul ipoteștean: „realul transfigurat în operă: dealurile din fața casei prefăcute în munți (așa cum apăreau în mintea copilului de altădată), imagine care apare recurent în multe din creațiile legate de Ipotești, câmpul înmiresmat de flori, flori care răspândesc un miros adormitor și în care se lăfăiau nestingheriți cei doi îndrăgostiți (așa cum se întâmplă aproape prozaic în **Codru și salon**)”. Sau atmosfera, evocată, a copilăriei „în care se petrec toate acestea – vezi **Când crivățul cu iarna**, n.n. Ct.C. – nu este alta decât cea ipoteșteană, pe care poetul o reia de câte ori îi este la îndemână, vrând să ilustreze ceea ce a fost odată, căci el nu se poate desprinde nici acum, cum n-o va face niciodată, de imaginea fantastică a celor doi iubiți ascunși în inima naturii copilăriei lor”.

Antologia, cu amplele comentarii analitice, la obiect, detectiviste, în care Valentin Coșoreanu descifrează detalii cu sensuri... încifrate („migală de orfevru”, zicea Petru Creția), face din excursul acesta hermeneutic o descindere inedită pe un traseu biografic al poetului (pe care au mai călcat și alți analiști), cu aplicație critică însă, de arheologie literară, este capabilă a da o nuanțare de veritabilă coloratură, autentică, în biografia poetului Mihai Eminescu. E, fără îndoială, opera unui istoric literar de rafinament și de profundă iubire pentru obiectul cercetării sale.

◆ MIRCEA MOȚ

La anul '36. Cioran la Brașov

Cioran a mărturisit întotdeauna fără nicio rețineră că a evitat o carieră și umilința asociată acesteia, având în vedere fără îndoială acea muncă „reglementată” pe care o presupune implicarea într-un mecanism ce strivește inevitabil individul: *„Am evitat cu orice preț umilința unei cariere, am evitat-o cu prețul atâtor umilințe. Am preferat să duc o viață de parazit, decât să mă distrug lucrând. Viața paradiziacă de parazit, adică de proiecte pe care nu le respecti, mi s-a părut singura suportabilă”* (G. Liiceanu, *Itinerariile unei vieți: Emil Cioran urmat de Apocalipsa după Cioran. Trei zile de convorbiri*, Humanitas, București, 1995, p. 73). Scriitorul insistă în mod deosebit asupra faptului că nu a lucrat niciodată, pentru a se abandona, în schimb, cu voluptate, condiției de parazit, similară condiției paradisiace, pe care el a pierdut-o în momentul în care a părăsit Rășinari: *„N-am exercitat nicio profesie, insistă Cioran, și am pierdut enorm de mult timp.”* Aspect cu totul explicabil după gânditorul de origine română: *„Doar cel ce stă deoparte și nu se amestecă își păstrează capacitatea de a înțelege cu adevărat ceva”* (*Convorbiri cu Cioran*, Humanitas, București, p. 225). Cu atât mai mult cu cât a nu face nimic garantează tocmai autenticitatea ființei (*„Eu consider că omul ființează autentic doar atunci când nu face nimic. De îndată ce acționează, de îndată ce trece la fapte, devine o creatură demnă de compătimire.”* (*Convorbiri cu Cioran*, p. 255).

Cioran nu poate concepe să muncească într-un anumit mod, fiindcă el nu poate accepta decât munca ce i-ar asigura echilibrul cu universul. Simone Weil scria în *Greutatea și harul* că nu există un echilibru între om și *„forțele înconjurătoare ale naturii”* decât prin acțiune: *„nu există echilibru decât în acțiunea prin care omul își recrează propria viață în muncă”*. Cel puțin din acest unghi, munca înseamnă un dialog cu universul, implicit o modalitate prin care individul recunoaște acest univers ca partener. Or, tocmai acest lucru nu poate fi acceptat de gânditorul care calomniază, după propria-i mărturisire, universul degradat, obosit, uzat prin îndepărtarea de momentul absolut al Genezei. Cioran nu refuză lumea și realitatea, mai exact are nevoie de această lume și de această realitate spre a-i deveni însă obiect al atitudinii dezaprobatore, calomniatoare. Refuzând acțiunea, Cioran se retrage în puritatea gândirii, singurul loc unde este posibilă reconcilierea cu Demiurgul, cu totul altul decât *le mauvais demiurge*, demiurgul cel rău, un demiurg pe care nu mai trebuie să-l șantajeze în permanență cu ideea sinuciderii.

Să fi uitat oare autorul *Tratatului de descompunere*, atunci când afirmă că nu a exercitat nicio profesie, perioada de la Brașov, să-i fi scăpat lui oare faptul că în anul de grație 1936, proaspăt laureat al Premiului Scriitorilor Tineri fiind, a lucrat totuși ca profesor de filosofie la actualul Colegiu Național „Andrei Șaguna” din Brașov?

Perioada brașoveană este menționată de Cioran atât în interviuri, cât și în caietele publicate după dispariția sa. În această situație, se pare că, în realitate, deși a practicat profesia de dascăl,

Cioran s-a sustras rigorilor acestei profesii, protejându-și fondul ce-l definește pe deplin. „*Ce făceam eu acolo* (la Brașov, n.n.), insistă scriitorul, *nu avea nicio legătură cu manualul. Erau numai niște divagații*”. Atunci a cunoscut un anumit fel de muncă, și acolo, la Brașov, a înțeles că nu el poate concepe să lucreze astfel: „*Dar vă spun, atunci mi-am dat seama că eu nu vreau să lucrez nici măcar cinci minute*” (G. Liiceanu, op. cit., p. 92). În treacăt fie spus, despărțirea directorului de un dascăl care s-a încăpățânat să înțeleagă în mod cu totul aparte condiția de profesor devine un prilej de bucurie ce se manifestă în spirit pur autohton: „*Când am plecat de la Brașov, directorul liceului s-a îmbătat de bucurie că a scăpat de mine*”. (G. Liiceanu, op. cit. p. 92)

În ce constă *strategia* prin care Cioran reușește să se sustragă muncii reglementate pe care o va repudia toată viața?

Sala de clasă este percepută ca un spațiu limitat (și deformat), un spațiu a cărui emblemă devine *premiantul*, un produs prin excelență al activității didactice. Mai mult, clasa rămâne locul în care imaginația nu se mai plasează pe primul plan și unde gânditorul este readus brutal la realitate de manual și de programă.

Este deosebit de semnificativ felul în care fostul elev al lui Cioran, poetul Stefan Baciu, consemnează în volumul memorialistic *Praful de pe tobă* intrarea profesorului la prima oră de curs. Momentul este transcris ca un autentic eveniment, cu sugestiile începutului simbolic, ce se consumă nu întâmplător într-o „*luminoasă dimineață de toamnă*”. Contextul fiind sugestiv pregătit, în sală își face apariția „*însuși Emil Cioran*”, cunoscut de unii elevi din lectura eseurilor sale, o sosire așteptată, explicabil, cu o oarecare îngrijorare mai ales de către aceia care se tem de noutatea ce ar putea tulbura previzibilul existenței lor, așadar „*cu neliniște de viitorii săi colegi și elevi*”. Ștefan Baciu insistă asupra neliniștii amintite, fiindcă numele lui Cioran este asociat unei prea puțin dorite răzvrătiri: „*unii dintre profesori erau neliniștiți de sosirea unui tip atât de anarhic cum părea să fie autorul cărții Pe culmile disperării*” (carte citită doar de puțini dintre viitorii colegi de cancelarie ai scriitorului!).

La intrarea în clasă, laureatul Premiului Scriitorilor Tineri este aplaudat de către elevi, profesorul dându-le o replică deosebit de sugestivă: „*În loc de a mă aplauda, ar fi mai bine să cântați marșul funebru de Chopin. E o rușine să fii premiat.*” Cioran își accentuează aici atitudinea față de premiu și față de premiant: dacă premiul, pare să spună el, este urmarea drămuirii minuțioase, premiantul este cel închis dureros în tiparul riguros și ingrât al premiului, un trist captive, în fond, prins definitiv într-o formulă, și de aceea trebuie să i se cânte într-adevăr recviemul lui Chopin. Reacția elevilor, pe măsura adolescenței contestatate, dovedește că spuselor profesorului au fost bine înțelese, cineva din fundul clasei strigând chiar, spre marea mulțumire a lui Cioran, „*Jos premianții*”.

Ideea de premii și de premianți este repede contestată de adolescenții prea puțin dispuși să accepte convențiile și, în general, limitele. La liceul brașovean se formează în scurt timp o adevărată ligă contra premianților: „*astfel s-a format ceea ce am botezat L.C.P., însemnul nostru un chibrit tăiat în jumătate, astfel încât să permită inserarea unei bucățele de hârtie cu inițialele menționate prins cu un ac în pieptul hainei. Un chibrit a fost așezat pe ușă și la intrarea lui Cioran în clasă l-am salutat cu un puternic „Jos premianții” și unul dintre colegi i-a explicat sensul deciziei noastre. Cioran a acceptat cu sentimente indecise. Culmea este că unul dintre membrii clubului era chiar premiantul de onoare al clasei, care a acceptat cu plăcere participarea la joc.*” (*Praful de pe tobă*, p. 367)

Examinarea pe care o făcea „profesorul” Emil Cioran este mai degrabă un dialog socratic („ne chema la tablă să ne examineze, într-un stil nepretențios, un stil de conversație”), dialog pe care nu-l angajează deloc cu elevul opac („demonstra suficientă răbdare, pe care și-o pierdea numai când elevul era perfect neghiob”), caracterizare eufemistică făcută de profesor unui elev lipsit de viață și de transparență („nu fiți atât de mineral”).

Pe Emil Cioran îl definește nu atât dorința de a transmite informația prevăzută de programă, ci de a comunica cu elevii și, implicit, de a-i aduce în orizontul gândirii: o inspecție la clasa lui consemnează că profesorul, apreciat pentru deosebitele sale cunoștințe, discută la oră doar cu un singur elev, acela care i se va fi părut partener ideal de dialog, în sensul celor mai sus amintite.

Spuneam că sosirea lui Emil Cioran a fost așteptată de ceilalți profesori cu o oarecare îngrijorare, neliniștiți la gândul că noul profesor de filosofie ar putea tulbura atmosfera pe care ei se încăpățâneau să o considere ideală și că intrusul le-ar putea submina statutul de superioritate, statut care – în absența unei opere și a unor preocupări majore, finalizate – era garantat doar de apartenența la un liceu de renume. Nu există suficiente informații referitoare la relația lui Cioran cu ceilalți profesori (cu excepția legăturii cu Octav Șuluțiu ori cu profesorul Baci, tatăl viitorului poet), dar cartea lui Ștefan Baci, la care apelăm din nou, oferă un amănunt cât se poate de semnificativ în acest sens.

După cum bine se cunoaște, lui Cioran îi apare volumul *Lacrimi și sfinți*, autorul gândindu-se cui ar trebui să ofere exemplare din această carte. Cioran cunoștea, după cum subliniază memorialistul, „punctele de vedere ale majorității colegilor săi” și nu era deloc dispus să comande exemplare care să zacă necitite. În această situație, el face o selecție cât se poate de riguroasă și nu mai puțin semnificativă: el a decis așadar „să scrie câteva dedicații: una prietenului său, Octav Șuluțiu, alta tatălui meu, încă una pentru mine, elevul său, și ultima – portarului școlii”, acel faimos „nenea Ion”, pe care, în rândurile scrise pe exemplar, autorul îl încredințează de întreaga sa stimă: „Lui nenea Ion, cu întreaga mea stimă.”

Reacțiile sunt previzibile. „Ceilalți” (profesorii) se simt insultați, în cancelarie dezlănțuindu-se o cumplită dezordine sporită de ridicole proteste, repede potolite cu o autoamăgire: „ăsta e Cioran și nu există ieșire”.

Nimic nu ne oprește să-i încadrăm pe „ceilalți” în seria celor care, după Cioran, „nu au înțeles” și care, nefiind capabili să vadă dincolo de limitele realității imediate, nu au o perspectivă spre ceea ce consideră el ființarea autentică.

Sălii de clasă și școlii, ce implicau condica de prezență, programa și, mai ales, orarul, Emil Cioran le opune *cafeneaua*, sinonimă unui adevărat templu al omului modern, citadin (vezi în acest sens excelenta carte a lui Mircea Iorgulescu *Eseu despre lumea lui Caragiale*), care în orașul de la poalele Tâmpiei mai păstra ceva din atmosfera vieneză a sfârșitului de secol. Pentru Cioran, *cafeneaua* „Coroana” a constituit un refugiu în fața agresiunii cotidianului și a mecanismului care amenință să strivească individul și, în același timp, un generos spațiu al spectacolului produs de propriul spirit.

Să apelăm iarăși la memoria aceluiași Ștefan Baci: „ne întâlneam la o masă la *Cafeneaua Coroana*, în centrul orașului, unde avea loc o reuniune neobișnuită. (...) Prezența lui Emil Cioran la întâlnire era sărbătorită de toți: obișnuia să vorbească despre lecturile lui, și îmi amintesc de nume ca Heidegger, Jünger, Nietzsche și de eternul Max Stirner cu «Individul și proprietatea» care era una dintre lecturile lui permanente.”

spațiul unde are loc un ritual al inițierii în filosofie a tânărului Baciș și, în general, într-un anumit mod de a gândi. O sală de clasă ideală, visată, unde Cioran se simte într-adevăr Profesorul, având în persoana tânărului Ștefan Baciș elevul ideal, posibil discipol al unei ideale școli.

Dar Cafeneaua „Coroana” este mai ales locul unde poate fi descoperit un Cioran hotărât să opună relației cu ceilalți lectura și refugiul în universul culturii și al imaginarului. În imposibilitatea de a stabili un dialog cu „ceilalți”, lui Cioran nu-i rămâne decât să intre în dialog cu Shakespeare: „Pe vremea când, la Brașov, scriam cartea despre sfinți, Shakespeare era singurul scriitor pe care îl citeam masiv. Și deodată am luat o hotărâre, n-am să mai stau de vorbă decât cu el.” Fără a bănuși însă că histrionismului său protector are un puternic impact asupra celorlalți: „Exista în acest oraș o cafenea tare plăcută, amintind întru totul de atmosfera vieneză. Și în fiecare zi după prânz mă duceam acolo. Și, după ce luasem această hotărâre năstrușnică, mă aflam la masa mea, când a apărut un coleg, profesor de gimnastică: « – Pot să mă așez? Eu – Cine sunteți? Sunteți Shakespeare? – Știți foarte bine că nu sunt Shakespeare! – Nu sunteți Shakespeare? Atunci cărați-vă! » A plecat ofensat și le-a povestit tuturor că am înnebunit.” (Convorbiri cu Cioran, p. 115)

La Brașov se evidențiază un alt motiv recurent al operei *celuilalt* Cioran, legat de proiecția culturală asupra propriei existențe: *locuința și spațiul*.

După toate informațiile (Ioana Pârvulescu a publicat un excelent articol despre Cioran la Brașov, „Ferestrele lui Cioran”, în *România literară*, nr 44, 2008), Cioran a locuit într-o cameră mobilată, „pe o colină”, în locul cunoscut ca Livada Poștei. Colina unde era amplasată locuința lui Emil Cioran se înscrie în seria spațiilor specifice locuirii cioraniene. Dacă la Paris a locuit în binecunoscuta mansardă de pe rue de l’Odeon, care îi oferea o perspectivă generoasă asupra realității cotidiene, „de sus”, definindu-i relația cu lumea și cu ceilalți, să ne amintim că la Rășinari casa părintească se afla lângă Coasta Boacii, reper pentru întregul univers cioranian, scriitorul atribuind o deosebită semnificație acestei forme de relief. Este pentru el simbolul înaltului, care îi îngăduie să se detașeze de ceilalți și, nu în ultimul rând, care îi întărește sentimentul propriei superiorități. Lui Cioran îi vine de altfel permanent în minte locuința de la Brașov, o cameră mobilată la familia Lemeny, în Livada Poștei, după cum ne asigură Ioana Pârvulescu, mai exact pe strada St. O. Iosif, la numărul 21: „Mă gândesc la iarna în care am scris la Brașov «Lacrimi și sfinți» – sus de tot pe deal, cu priveliștea munților în față. Ce singurătate!” (Caiete, volumul I, traducere Emanoil Marcu și Vlad Russo, Editura Humanitas, București, 1999, p. 290). „Neconvinsul profesor”, cum îl numește pe bună dreptate Ioana Pârvulescu, urcă aproape ritualic acele „trepte din ce în ce mai piezișe și înguste”, însingurându-se în înălțime, „departe de orice zgomot al orașului”. Ferestrele camerei sale de la parterul vilei Lemeny „dau spre grădină și spre munți: Tâmpa și în fund Postăvarul sunt vârfulurile de care își va aminti încă, treizeci de ani mai târziu.”

Departe de zgomotul cotidianului, din înălțimea locuinței sale, spre care urcă simbolicele trepte, Cioran privește prin ferestrele camerei sale (pe care actualii proprietari le-au zăbrelit!) *grădina și muntele*, emblematice pentru șederea la Brașov a genialului scriitor. Acestea trădează semnificativa „sfâșiere” a lui Cioran: nostalgia paradisului și a grădinii paradisiace, pierdute în momentul părăsirii Rășinariului, este permanent compensată prin opțiunea pentru perspectivă asigurată de înălțimea de unde gânditorul poate privi cu superioritate lumea și de unde poate calomnia în voie universul.

◆ DIANA ADAMEK

Un bărbat pe nume Luís

Ornamentație fascinată de propriile ei digresivități, cu răsuciri și arabescuri care își complică desenul de la un palier la altul al narațiunii, ascunde de fapt o poveste dintre cele mai simple: un bărbat pe nume Luís scrie o carte. Doar că ea se naște în tiparul, deteriorat de timp și greu recognoscibil, cu toate franjurările sale spectrale, ale unui alt text, canonic, *Lusiada* lui Luís de Camões.

Romanul lui António Lobo Antunes, *Întoarcerea caravelor*, se construiește și mizează pe contrastul subteran și tensiunea declanșată de o asemenea întâmplare: dintre o primă rostire, despre glorie și cucerire, și replica sa, căzută sub indiferența unui timp care își asistă, mereu dinafară, ca și când ar fi altul, propria decadență. Un parcurs al înstrăinării este ceea ce vor parcurge personajele acestui roman, în dese lor derapaje, ca un fel de erori ale probei de voce a modelului absolut, nu întâmplător unul dintre ele ținând să repete, cu glasul imposibil al unei mirese dintr-o prea veche fotografie, „dinăuntru deziluziei și mizeriei”, cum că „eu nu mai aparțin acestui loc”. Cum, desigur, nici acestui timp, care s-a fisurat, plimbându-se după el doar așchii sordide, într-un amestec de surghiun și triumf de carnaval. „Însă logodnica pe care o iubise pierise o dată cu dispariția definitivă a mirilor din fotografie, înfășurați în lințoliul anilor, în ramura lor de metal. (...) Rămas brusc fără trecut, s-a prăvălit în contemplarea înmărmurită a pescarilor de pe zid și a cârligelor lor...”.

Un bărbat, deci, pe nume Luís recompune, în octave înălțătoare, era aurorală a istoriei portugheze, când caravelele spintecau mările și cucereau mirodeniile și fildeșul Indiilor. O va face însă într-un decor schimbat, ca „un soi de ruine de cataclism sau de cimitir părăsit”, printre cioburile unei „nefericiri incomplet plânse”, aduse la mal de o mare „pe care dansau imponderabil marile nave ale morților” împreună cu devastatoare „melancolii de viceregi”.

Un „miros de coșmar și gardenie” e semnul acestei Lisabone devastate de timp, spațiu în care, „pe ici, pe colo, se ardeau pe rug eretici, pe niște mici eșafode fictive de scenă, întru satisfacția populației. Se ucidea câte un spaniol sau altul drept distracție” și în care cu toții, corăbieri și regi, scutieri și o întreagă armată fierbinte de nimfe, vor împărți aceeași respirație, de egalitate plată, a decrepitudinii: „Vasco da Gama și monarhul s-au decis pentru un taluz lângă fluviu, Dom Manuel dezbrăcat de coroana de tablă și de mantia de hermină și marinarul debarasat de greutatea spadei, și s-au simțit în fine egali, în decrepitudinea și oboseala lor, după atâtea despărțiri, neînțelegeri, îmbufnări și intrigi ale scutierului”.

Paralel, bărbatul pe nume Luís își clădește mai departe octavele, în aceeași „violentă singurătate” pe care o consumă și de care se lasă devorate și personajele sale. Stăpân peste ele s-ar arăta, dacă n-ar fi închis sub capacul unui coșciug precar, tatăl mort pe care, după ce a

traversat cu el marea, proaspătul sosit la Lisabona îl plimbă după sine, mai întâi în cutia lipită cu stearină, mai apoi, ca cenușă, într-un mic balot purtat sub braț și, la sfârșit, într-o sticlă cu dop în care resturile umane s-au macerat împreună cu alte fermentații și dezinfectante pentru plante. Doar că, în cutiile lor de conserve, cu vechile etichete de ciocolată pudră nedezipite încă, ca și când ar mai fi timp pentru toate, sau ca și cum toate ar fi indiferente și inutile, capete mari de begonii se veștejesc în ovalul ferestrelor acestei Lisabone în care caravelele se întorc doar pentru a debarca muribunzi și sicrie. Unul dintre palierile romanului lui António Lobo Antunes e ocupat de altfel de secvențele acestei istorii a returnării sicriului și de traseul labirintic pe care îl va parcurge fiul mortului în căutarea unui cimitir.

Netulburat de metamorfozele pe care le trăiește tatăl în căptușelile îmbibate de secreții ale sicriului, sub cutia neagră ca de fotograf și, la urmă, în uterul de sticlă în care înoată, promisiune de viață pentru plantele din ghiveci, ca și când, refăcând un traseu invers, el spre viață ar tânji, bărbatul pe nume Luís continuă să scrie. Poemul său țese gloriei și uitări.

În jur, Lisabona se revarsă în abundențe de bâlci (susținute stilistic prin acumulări de nuclee digresive, supradozări ale imaginii, deturnări ale intenției și reconversii ale vocii și ipostazelor narrative), aducând încă o dată, sub același hohot de râs al indiferenței, valorile unui naufragiu și pălălaia de veselie a unui botez, păstorul și diavolul: „...sătul de manevrele câinilor, a dat un șut în sicriul care s-a transbordat de pe doc în apa fluviului, iar ei au stat apoi să-l vadă cum se dezagrega în scânduri, dantele, căptușeli de vată și plăci de stearină, totul înghițit în estuar de o biciuire ca de naufragiu. La două sute de metri de acolo, o căruță cu comediant, în hărmălaie de fluier, se îndrepta spre un botez la palat și cu ei se afla giuvaerul Gil Vicente gesticulând printre diavoli și păstori”.

Întoarcerea caravelor, replică la *Lusiada* lui Camões, e, în ultimă instanță, un roman despre zădărnicie (a gloriei de întemeietor, a puterii, cu atâtea nuanțe funambulești, a scriitorului). Față în față cu o statuie a sa instalată într-una dintre piețele Lisabonei și târâtă apoi de curenții vâscoși ai coșmarelor într-o sală de tribunal, bărbatul numit Luís înțelege astfel, brusc, adevărul brutal al lumii: totul e curgere, ștergere: „Înainte să intrăm Dom Manuel și-a lustruit coroana cu batista și a strâns mai tare în jurul gâtului șiretul capei de hermină care avea pe căptușeală eticheta Atelier Assunção, și amândoi, cu pumnal și șosete în picățele, el debilitat de grijile puterii și eu devastat până în arhitectura oaselor de musonii din Orient, am compărut, după un caz de încăierare între găinăresele din piață și înainte de procesul pentru cecuri fără acoperire al trădătorului Miguel de Vasconcelos, care avea să fie înjunghiat, în ziua de întâi decembrie una mie șase sute patruzeci, de un grup de nobili nemulțumiți, în fața judecătorului cu aripi care a început prin a porunci monarhului să-și scoată de pe cap smaraldele false din respect pentru tribunal și să încredințeze judecătorului de instrucție țeava de canalizare vopsită în galben a sceptrului, și atunci am văzut pentru întâia oară în atâția ani buclele de câlți din meșa falsă a Maiestății Voastre și am înțeles dintr-o dată extrema zădărnicie a puterii, indiferent de câte monumente s-ar înălța pe locurile de ancorare ale caravelor plecate să cucerească lumea”.

În octavele poemului unui bărbat pe nume Luís, caravela portugheză va închide de aceea grotesc, într-un cerc de bâlci, istoria marilor cuceriri, întorcând definitiv spatele mării, pentru a se întoarce, cu o privire mioapă, asupra pământului. Acolo de unde, amestecată în mirosuri confuze, împărțită și ciopârțită, distinctă însă, țâșnește inconfundabilă, la fel de fiecare dată și,

totuși, pentru fiecare altfel, chemarea morții. Aceasta ar fi ultima rostire, spre ea se întorc caravelele. În romanul lui António Lobo Antunes, Vasco da Gama, eroul, e însă, să nu uităm un trișor („Vreau să văd dacă tot așa mai trișezi la șptic”, îl provoacă la un moment dat, ștergându-și mâinile de satenul de pe șolduri, suveranul Dom Manuel). Ceea ce ar putea încă o dată dezlega ispitele și revărsa mările. Din această perspectivă, *Întoarcerea caravelor* e un text fără deznodământ, cu ieșiri infinite, plurale. El trimite la *Lusiada* în a cărei replică se constituie, cum la fel îl amintește pe Cervantes, dar și pe Pierre Menard, autorul unui alt *Quijote*, pe García Marquez, cel din *Cel mai frumos înecat din lume*, pe Maria Vargas Llosa cu iubirile topite de amintiri și febre ale bordelului din *Casa verde*, poate de Ken Kesey cu *Zbor deasupra unui cuib de cuci*, sau de Truman Capote, cu toți trișorii săi melancolici închiși în zădărnicia propriilor gesturi, repetate somnambulic în odăi dezlegate din timp sau în grădina mistuită de arșiță, din *Alte glasuri, alte încăperi*.

Paginile cu octave ale bărbatului pe nume Luís și cărțile mult încercate de mâinile pensionarului Vasco își trec astfel, una altea, rând pe rând, în micul lor teatru de hârtie, și praful și gloria.

◆ MARCEL MUREȘEANU

Poezii

Remake (I)

Am avut o vacă, Băluța, pe care
am pus-o să tragă căruța.
Pentru asta, Toma, bunicul,
fost pietrar pe la Roma,
m-a bătut cu ibricu.
Așa te porți tu cu ființa
care ne scaldă în lapte?
Să te duci la ea când va bate de șapte
și să-ți ceri degrabă iertare
până nu intră soarele-n mare!
Atunci Băluța speriată de ce
s-a întâmplat i-a spus bătrânului:
ne-am jucat!
Proștilor, a strigat el, punând
scara la dud...
Parcă și acum îl aud!

Remake (II)

Astă-noapte viermele cel nou
a ros partea de jos a minutelor
și-a tulburat acuratețea acutelor!
De dimineață am chemat toate stăpânele
să aducă rațele, curcile și găinile.
Am auzit că vrea să spargă sfintele ouă
și să le înghită tot câte două.
Corbii mei albi cu care stau la pândă
mi-au spus că l-au văzut
intrând în oglindă!

Norii și caprele

De mii de ani norii și caprele trăiesc împreună,
norii sunt câinii caprelor,
ei le mână spre umbră, spre pășune,
spre lăstăriș, nu închid ochii
decât când le lasă se să împerecheze,
ei își dau seama de rostul acestei apropieri.
Caprele sunt urâte, mândre și nemiloase,
duc cu ele un pântece greu spre bătrânețe.
Țapii sunt chipeși, au mers săltat,
în ritm iambic, seamănă
cu statuile asiriene, par niște ierarhi
încântați de paloarea lor
și-i bănuiesc de prostie.
Înțelepții nori nu se amestecă
în viața secretă a caprelor,
ei doar mână prin timp către spațiu
Turmele. Iezii sunt cei mai frumoși
copii din Univers, respiră cald,
ca florile de caprifoi, și parfumat,
le sticlesc ochii, stelele se pot lua
după strălucirea lor.
Un ied în noapte e un far spre mistere,
mai mulți iezi sunt ca un câmp
de licurici, ca niște derviși în mișcare,
fac salturi mortale și uimesc întunericul,
ei sug lapte de la mamele lor
și din corole, atât de moale
și lucie e blana lor, încât,
dacă-ți treci palma peste ea
ți se aburește și tremuri,

Îți ia puterea și amețești.
Iezii mor de două ori: când ajung țapi
și atunci când se ridică la nori.
Întotdeauna am purtat un ied
în buzunarul de la piept.
Doar noaptea îl dau norilor să-l pască.

Frații

Două fumuri urcau la cer:
unul de carne friptă și unul de spice arse!
La început pluteau împreună,
apoi cel de carne
i-o luă înainte fratelui său.
Eu mă duc pe scurtătură, fumegă el,
nu mai am răbdare! Și dus a fost.
Fumul de spice urca mai anevoios,
dar nu se lăsa, înfrunta vântul,
iar acesta încerca să-l subțieze.
Așteaptă! îi strigă el celui de carne friptă.
Împreună vom sui mai ușor.
Dar nu era cine să-l audă.
Cel de carne, mai întunecat, ajunse primul,
se adună și se încolăci pe Pragul Cerului.
Unde-i celălalt? întrebă Paznicul.
Vă așteaptă Domnul!
N-a vrut să vină, s-a supărat și s-a întors,
minți el. Paznicul deschise poarta
și zise: intră, Fumule Negru!
Și Fumul Negru intră. Jertfa stăpânului
tău a fost primită! mai zise Paznicul.

Apoi se făcu tăcere și porni furtuna.
Fumul Alb se destrămă și numai o șuviță
din el ajunse pe pământ și se lăsă
pe umărul stăpânului. Iartă-mă! zise el
și pieri ca și cum n-ar fi fost.
Te iert, răspunse stăpânul și încercă
să facă alt foc și să înalțe altă jertfă.
Era plin de speranță. Dar ploaia,
care nu se mai termina, i-l stinse
iar cerul se întunecă peste tot.
Povestea aceasta se oprește aici.
Ea nu va face greșeala și păcatul
de a continua, cum a făcut alta înaintea ei.
Fumul alb să fie cu voi!

Catedrala

Eu era să cad
tu era să cazi
el era să cadă
noi era să cădem
dar n-am căzut
decât unul până
la celălalt
unii de alții
ne-am sprijinit
până ne-am oprit
din cădere
acum suntem o boltă
care-și caută cerul.

◆ DAFIN MUREȘEANU

Două povestiri

Ultimul Onofrei

- Dar taxa asta pentru ce-i, domnule vameș?
- Pentru *oalele sparte!*
- Bine, bine, dar eu n-am fost aici când s-au spart.
- Nu-i nimic, poate se vor mai sparge!
- Eu n-am de gând să sparg nicio oală, domnule vameș!
- Atunci puteți angaja pe cineva să le spargă.
- N-am cum plăti, nu e drept!
- Atunci vă arestăm și vă punem să adunați cioburile. Îi vedeți pe cei de după gard? Asta fac!
- N-am bani, n-am de unde!
- Vă împrumutăm noi, stimat domnule Onofrei. Cu dobândă mică.
- Sunt un ceramist renumit, pot face altceva!
- Vedeți cât a fost de ușor, cât de repede ați cedat! De mâine încolo, șase luni veți lipi cioburile, veți reconstitui oalele sparte și vi se va ști în locul taxei.
- Ce se întâmplă cu cei care au spart oalele, domnule vameș?
- Vor fi decorați pentru curajul lor. Sunt niște reformatori, domnule Onofrei!
- Dar pe raftul din mijloc ce aveți, domnule vameș?
- Sunt oale de mare preț, puteți să le spargeți.
- Și voi deveni reformator?...
- Da. Precum ziceți.

Onofrei se apropie de raft, ia o oală de lut ars și colorat, o ține în dreptul ochilor, apoi în dreptul inimii.

- Nu pot, e atât de frumoasă!

Vameșul cade jos de uimire și în căderea lui sparge singurul vas din porțelan de Saxa!

Voinicul Toboșar

Umblă niște vești prin lume, demult umblă în stânga și-n dreapta, în sus și în jos, de-au ajuns rupte în genunchi.

– Nu știți pe cineva care să ne țină minte și să ne împrăștie? întrebă ele.

– Nu știm, le răspunde Toboșarul, că noi nu ținem minte decât sărbătorile mari, numele fiilor și numărul vitelor. Mergeți pe la casele voastre și la cine v-a trimis, nu umblați ca smintitele!

– Am merge noi, susură ele, dar venim de departe și nu mai avem putere să ne întoarcem.

– De unde ziceți că veniți și când ați plecat de acolo? se supără Toboșarul.

– În tinerețe, vestitorule, poate că nici nu erai tu născut. De peste ocean am plecat!

– Și nu v-a luat nimeni în seamă? Sunteți niște vechituri, suratelor!

Toboșarul se ține tare, nu se mai lasă amăgit de oricine, apoi le pune în mână câte o bucată de pâine și le arată drumul către Aeroport.

◆ ANDREI LANGA (Spania)

Poezii

EXTREMITĂȚI

Felul de a fi al fumului
la prima și ultima sa răbufnire

Pisc al muntelui ce se pierde în cer
fir de iarbă crescut pân-vârful se uscă

Inimă văzută la ultimele sale zvâcniri
lente dar cu atât mai puternice

Agonie a corpului ce stă răpus
arzând în propria pară

Formă rămasă fără de conținut
existență redusă a cosmosului

Spațiu lipsit de aștri golit de timp
praf în care s-au disipat toate stelele

Vene prin care nu mai curge nimic
doar ceva ilizibil materie neagră

Capăt tocit al unui ecou
săgeată trimisă la întâmplare

PUZZLE

Toate zilele tale termină la fel
stau bine așezate într-un puzzle
unde pot fi revăzute iar într-un târziu
când se vor desface fragmentele asamblate
nimeni nu va ști cum să reconstituie întregul

TĂRÂM

Mereu va rămâne un alt țărâm
neexplorat de respirație

Aerul cald îți intră pe gură
se ramifică în piept

Rădăcini se ivesc
pe locul pe care ai pășit

O cărarea duce spre poiană
unde vei face următorul popas

TIMP

Uităm de timp
timpul se uită la noi
dinspre pereții decolorați ai caselor

Chipuri de prunci
opriți brusc din creștere
încă de pe atunci de la naștere

Imagine ingenuă
a zilelor care au apus
peste stelele ce au încetat să sclipească

Poze din album descleiate
prinse de corzile zilelor
cu niște simple clame

Liniște atotștiutoare
zi de naștere neașteptată
cu nici un invitat

Știri revăzute la televizor
șir de accidente de circulație
fără de supraviețuitori

POARTĂ ÎN APĂ

Trecerea râului prin locuri tihnite
plutirea spre poarta aflată în apă

Transcendarea golului încăput în ea
fixarea corpului în aceeași poziție

Salvarea înotătorului imaginar
detașarea de realitate

Un ultim instinct de supraviețuire
reacție firească la tot ce e lumesc

Apoi atingi pământul cu mâinile
și atunci se întâmplă ceva

Devii iarăși om făptură terestră
trup din trupul cuiva nemaîntâlnit

Interpretare exactă a chipului
îngerului care te protejează.

UMBRĂ

Nu rămâne mult loc pentru viață
cea care pare că ne aparține

Vine și pleacă de aici
când nimeni nu se așteaptă

Ne părăsește pur și simplu
ca o pasăre albă printre nori

Umbră ce cade peste pământ
prinsă ici-colo de măracini

HALTĂ

Să nu mai cauți nimic e poate
ultima parte veritabilă a vieții
când drumurile se intersectează
într-un loc anumit la o haltă
pe pământurile cele înalte
apărute așa de prin adâncuri
ca formă rigidă de împotrivire
la vid la starea de inexistență
ce stă să ne stăpânească ființa

WISE

Ceea din ce trebuie să facem un obicei
e să urcăm tolba viselor nocturne
în spatele unui melc obișnuit
ca să nu ne ducem prea departe
după poftele noastre

POEMUL TĂCERII

Tăcerea e sus aproape de cer
cel ce acoperă privirile noastre
cel ce frige vederile sparge timpanele
ne înfioară ființa cu fulger din nori

Nu stă la picioare unde mișună totul
cu efervescentă de neînchipuit
și nici în lucrurile ce nu se mai mișcă
și nici în răcoarea cea a dimineții

Tăcere-i ceva ce trece pe alături
apucă pe drumurile întortocheate
cărări suprapuse peste rădăcini
ocolind vocile de pe costișă

Ea își duce tiptil tot golul din piept
căutând să ajungă pe vârfuri de munte
acolo să-l umple cu aerul rece
departe de lumea impacientată

◆ ADRIAN ȚION

Broscuța albă

Copilăria e alinarea cea mai dureroasă. Alinare și alint, dor neîmplinit, rană în suflet. În loc să aluneci pe ape limpezi ca azurul, te trezești răpus de învârtite amintiri. În loc de liniștire, ca răsplată a evadării în lumina dimineții divine, primești o săgeată în inimă, de fapt nu o săgeată, ci un veritabil harpon, imposibil să ți-l mai smulgi din piept pentru tot restul vieții. Captiv în celula regretelor. Trezirea din vis însângerează momentul. Luntrea harponierului alunecă mai departe pe lângă tine, lin ca o adiere. Liniștea adierii izbită de trunchiurile sălciilor de pe mal. Mlădierea molatecă a plantelor acvatice mișcate de curent. Macrocosmos insinuat. Obsesie. Tăcerea aspră taie prezentul în fâșii lungi, interminabile. Din fiecare fâșie, Nic ar putea împrumuta un sâmbure de energie pentru a continua. Pentru a o lua de la capăt. Pentru a se ridica din vaporii melancoliei, risipiți involuntar în preajmă. Dar nu. Victimă a clipei, rămâne paralizat în fața acvariilor. Deschidere și închidere. Stază a timpului. Expansiv și retractil totodată. Privește năuc, e un moment de acalmie în casă. Copiii încă dorm, nevasta pregătește micul dejun în bucătărie. E atmosfera propice reveriilor, când te lași toropit de căldura familială sau pui la cale sinistre strategii de supraviețuire. Se vede reflectat, mereu și mereu, multiplicat pe sticla lucioasă a acvariilor. Un chip blajin, livid, ar zice oricine, un bărbat mai degrabă posac la 30 de ani, prea serios pentru o lume scâlâmbă. Se simte fără vlagă, fără puțința de a se ridica din vraja clipei. Printre plante și pești, departe, i se arată copilul singur în curtea pustie, slab luminată de un soare solitar ascuns după nori. Nu-i nimeni în jur. Abia încercând să se cațere pe scândura leagănului agățat de creanga cea mai solidă a dudului de deasupra. Abia reușind să se legene, făcându-și singur avânt cu piciorușele, când înainte, când înapoi, cu mare greutate, fără spor. Legănare rigidă, înțepenită în timp. Când înainte, când înapoi, până când simte adieri de dulce balans. Nu-i ajunge. Vrea mai mult. Vrea mai sus. Dorință neîmplinită. Neînțeleasă mult timp. Când ai înțeles că nu-i nimeni cine să te legene, e deja prea târziu. Trecuse în rândul singuraticilor. Se alina-alinta mereu cu versurile din piesa formației *Locomotiv GT* repetând povața devenită refren *Leagănă-te singur că nu-i nimeni care să te legene...*

Și deodată, explozia luminii! Dimineată alintată de zei. Culori amestecate într-o mișcare continuă, halucinantă. Culori vii, dezmierdătoare, umblătoare, fugare. Culori! Curcubeu de culori și forfotă e piața. Veselie nemărginită de tonuri vii, dans nebun. Jocul razelor de soare oprite și eliberate intermitent în îmbulzeală. Copilului îi plăcea să se cufunde în animația pieței. Se bucura de fiecare dată când mama, neavând cu cine să-l lase acasă, îl lua cu ea la cumpărături. Zarva îl amețea, culorile îi luau ochii: roșii dolofane,

lucioase, castraveți severi, ursuzi, morcovi zglobii pentru iepurași, ardei grași pentru cei grași, mere și prune în coșuri de nuiele sau revărsate pe tarabe. Bogății rostogolite din cer peste capetele unor căpcăuni ce se îmbulzesc să le devore. Altă explicație nu găsea Nic pentru aglomerația din piață. Vociferări când mai apropiate, când mai îndepărtate și printre ele, ordinul repetat al mamei: *Stai aici! Nu te mișca de lângă mine!* Nic nu se mișca. Era ascultător, dar unii trecători din mulțime îl împingeau pur și simplu, neatenți, zoriți să se strecoare printre precupețe obeze, oprite să se târguiască sau să bârfească în mijlocul culoarului de trecere. Una dintre ele era mama lui Nic, firește. Gureșă, mereu curioasă, îmbietoare la sporovăială. Negocia prețul enervant de mult, până când vânzătoarea ceda în cele din urmă, sastisită sau îi întorcea spatele. Negocierea la sânge a prețurilor era o necesitate, căci veniturile familiei erau modeste, banii pentru mâncare erau întotdeauna bine drămuți. Tocmeala îndelungată era și o plăcere pentru mama lui Nic. Plăcerea de a intra în vorbă, de a afla cum sunt legumele și de unde au fost aduse la oraș, plăcerea de a-și face cunoștințe sau prietene prin piață. Când se întâlnea cu vreo vecină, flecăreala depășea orice limită. Plictisindu-se de vorbăria ei lungă, Nic mai făcea uneori câțiva pași spre o găină întinsă pe asfalt, cu picioarele legate, cu creasta decolorată, cu pleoapele căzute peste ochi de părea pe moarte, deplângându-i soarta. Se simțea întotdeauna atras și de puișorii de o zi, închiși într-o cutie de carton cu laturile înalte pe care-i auzea piuind de departe. I se făcea milă de ei și de găinile aliniat pe jos, lângă picioarele trecătorilor, gata să le calce în picioare vreun neatent. Uneori mai apăreau și doi-trei iepuri expuși la vânzare în câte o ladă. Atunci inima i se înmuia și mai tare. *Unde ești?* striga mama după el. *Ți-am spus să stai lângă mine.* Se desprindea cu greu de viețuitoarele chinuite în mijlocul mulțimii, masă în fierbere de oameni nesimțitori, nepăsători și apatici, cu inimi de fier. Dacă i-ar fi stat în putere, ar fi eliberat toate păsările, ar fi lăsat iepurii să zburde și să se piardă printre picioarele oamenilor.

Numai după ce făceau turul pieței se umpleau plasele. Tocmai la sfârșitul cumpărăturilor, odată, le-a ieșit în cale toneta cu dulciuri a cofetarului Maxim. Uneori îi cumpăra lui Nic bomboane, alteori câte o prăjiturică sau halviță. De data asta mamei nu-i venea la socoteală să dea ochi cu Maxim. Știa ea de ce. Dar, pentru că nu mai avea pe unde să ocolească toneta, i-a șuiurat printre buze, înainte de a se apropia prea mult: *N-avem bani. Am dat tot ce am avut pe mâncare.* Maxim, cu șorțul alb pus peste hainele lui ponosite, le-a ieșit în întâmpinare surâzând afabil. Prin sticla tonetei se vedeau cunoscutele bucăți de halviță, prăjituri, mere glazurate pe băț, roșii sau portocalii, bezele de diferite culori, acadele, sumedenie de bomboane mai mari sau mai mici, colorate strident, peștișori portocalii din zahăr ars. Pentru Nic, toneta era un acvariu plin cu dulciuri în loc de peștișori colorați. Peștișori dulci, culori dulci, un adevărat miraj.

Mama s-a ferit din calea lui Maxim cât a putut, dar n-a scăpat. Jenată, a răspuns îmbierilor cu un *nu* anemic. Fără să ia în seamă refuzul murmurat, Maxim a scos din vitrina-acvariu o farfurioară cu o mulțime de broscuțe din zahăr, de diferite culori și a întins-o spre Nic. Copilul s-a retras, inhibat. Maxim insistă să-și aleagă câteva broscuțe. Nic ar fi vrut un peștișor portocaliu, dar acela era mai mare și costa mai mult, cu siguranță. La îndemnul mamei, a întins mâna spre broscuțele roz, verzi, albe, galbene, albastre care-i jucau ademenitor în fața ochilor. Toate culorile pieței se reflectau în acele broscuțe.

Culorile bucuriei. Nu știa pe care să pună mâna mai întâi. Erau mici, adică nu foarte scumpe, și până la urmă s-ar fi putut declara mulțumit și cu două-trei broscuțe, deși nu erau tocmai pe placul lui. Niciodată nu i-au plăcut broscuțele. Ca să nu piardă prilejul, a apucat repede cu mâna dreaptă o broscuță albă, a trecut-o imediat în stânga și a întins dreapta spre altele. *Destul!* L-a oprit vocea jenată a mamei: *N-avem așa mulți bani, ți-am spus.* I-a dat ceva bănuți lui Maxim, să scape de el, și l-a tras de mână să se îndepărteze de locul penibil pentru ea. Nic a rămas în mână cu o singură broscuță albă, dar nu s-a plâns, deși și-ar fi dorit mai multe. Deși, poate, și-ar fi dorit altă culoare. De ce n-a pus mâna pe una verde așa cum e în realitate? Sau pe una roz, părea mai frumoasă. Îi părea rău că a pus mâna pe una albă, adică fără culoare, când erau acolo broscuțe mult mai frumoase, cu adevărate culori sclipitoare, vii. Albul nu-i culoare. Dar n-avea ce să facă. S-o arunce? Nu se cuvenea. Ce ar fi zis mama? Mai bine s-o păstreze și așa a făcut. O ținea învelită într-un șervețel și după ce s-a uitat de mai multe ori la ea, i-a devenit dragă. A înțeles că atât a putut să-i ofere mama din banii rămași. Nu s-a hotărât s-o bage în gură decât târziu, peste câteva zile, când formele ei erau aproape șterse de cât o ținuse învelită în șervețel. Nici nu mai semăna cu o broscuță, aducea mai mult cu un ciudat talisman. Talismanul lui din zahăr alb.

Lasă amintirile să moară, a citit deunăzi pe un site. Era titlul unui roman-confesiune din seria celor care se scriu azi cu toptanul. Îndemnul optimizant i-a rămas în minte. E clar: să moară! Dar cum să treci peste amintiri? Simplu. Ai uitat? Leagă-te singur că nu-i nimeni cine să te legene!

Nu era pregătit pentru asemenea frustrări. Trebuia să iasă din înlănțuirea lor nocivă. Își scutură brusc, mânzește capul doldora de amintiri dureroase ca să-și fixeze atenția asupra prezentului concret din fața sa. Un prezent apos și sticlos deopotrivă, format din apa acvariilor, peștii plimbăreți trecând nepăsători printre plante submerse, de un verde exuberant, un verde însetat de lumină, viața însăși. Luciul înșelător al sticlei te poate ușor transpune într-o altă dimensiune. Nic nu se lăsa înșelat decât voit. Respectul pentru orice este viu nu are margini pentru el. A tot înmulțit la pești până când a fost nevoit să înmulțească și acvariile. Acum vede că acest lucru nu mai este posibil. A avut destule discuții cu Amalia din cauza acvariilor și nu mai vrea ceartă din cauza asta. *Toată camera ta e numai acvarii. Parcă ai înnebunit, omule*, zicea ea pe drept cuvânt. Va trebui să lase puietul alături de peștii adulți ca hrană vie. Să nu se mai sinchisească de puiet. Pe frunzele plutitoare din acvariul central vede doi puiți de platy care vor fi înghițiți curând de agresivele specii de sub ei. Nu e nimic de făcut. Așa e viața.

◆ ION CORBU

Cuantica lecturii

Cuanta de semnificață ar putea constitui elementul cognitiv-interpretativ, minimal, care permite accesul la text, la conținutul și semnificațiile sale. Coerența și validitatea înlănțuirii argumentative, având ca bază cuante de semnificață, determină comprehensibilitatea textuală și valențele interpretative ale unui text. Într-un plan pragmatic, putem afirma că avem de-a face cu arta, respectiv, știința interpretării. Adică, ne aflăm în domeniul hermeneuticii ca teorie generală a înțelegerii în care operează un fel de spirală a decriptării și îmbogățirii cu sens, sensuri a textului. Spirală care se autosusține și care acumulează sens. Dezvoltată de însuși lectorul hermeneut, la nivel individual. Odată cu propria-i dezvoltare și devenire. Înțelegându-și, astfel, superior, propria sa ființă și propriul statut ontologic. La nivel colectiv, prin validare interpretativ statistică, se stabilesc modele, valori, opere, capodopere. Fără acestea textele sunt sau rămân simple simboluri grafice nevalorizate axiologic. Nepuse în lumină. Simple potențialități cu vocație semnificantă.

În procesul nașterii sau decelării semnificației lectorul, dintr-un posibil simplu și neutru observator devine creator. El reface sau recreează textul în paradigma universului său lectorial. Adică a acumulării de sens și semnificață în devenirea proprie. În contextul acumulărilor culturale care, la un moment dat, ar putea defini stadiul cunoscut al culturii. Respectiv stadiul textual-semnificant. Este de domeniul evidenței că un text, orice text, are o potențială încărcătură formal-textuală care, practic, formează universul textual generat de universul auctorial.

Interacțiunea celor patru universuri generează sens, semnificață, valoare. Universurile respective, într-o aproximare generală, sunt cel auctorial, cel textual (care capătă o anumită autonomie după ce textul a fost scris) apoi universul lectorial (prin urmare specific capacităților de înțelegere, interpretare și generare de sens ale fiecărui lector) și cel contextual care poate fi de nivel proxim sau din ce în ce mai larg în raport cu textul.

După cum se poate observa, fiecare dintre aceste universuri nu este imuabil. Adică, nu este un „datum” ceva pietrificat întru eternitate. Toate au o dinamică a lor mai mult ori mai puțin activă sau reactivă. Astfel încât sensul și semnificația la un moment dat sunt influențate de parametrii dinamici ai acestor universuri iar, în procesul lecturii, și al devenirii semnificant-axiologice, rolul important, poate cel mai important, îl are lectorul și universul său lectorial. Care, asemenea observatorului din experimentul cuantic, poate determina starea textuală. Dintre stările multipolare lectoriale posibile. Dacă în zona cuantică întâlnim cele două stări, corpuscul-undă, în cuantica lecturii vom putea decela multiple astfel de stări care (toate și fiecare în parte) pot avea propria legitimitate axiologică. Argumentabilă cu ajutorul unor propoziții care dau coerență și consistență stării respective.

În acest proces complex, atât textul cât și lectorul (interpretorul) devin, se modifică suferă, fiecare, un proces transformațional care generează o perpetuitate de sensuri și semnificații. Acestea reflectă cuante semnificante din universul interpretativ infinit (ca potențialitate) și relevă diversitatea și frumusețea actului lectorial.

◆ ION CRISTOFOR

Marius Țion – un poet crepuscular

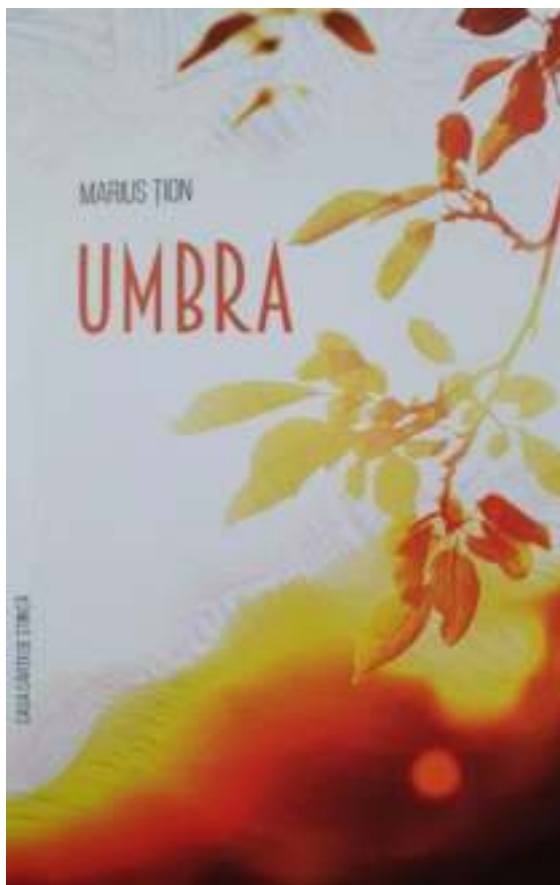
Născut la 8 iulie 1977, Marius Țion a debutat cu versuri în revista „Tribuna”, în 1997. Tânărul poet, destoinic trudit în cadrul departamentului de cultură al Primăriei clujene, a publicat trei volume de versuri: *La poarta umilinței* (1998), *Vecernia iubirii* (2005), *Dimineață salvată* (2008), reușind să atragă atenția unui mare critic literar, Petru Poantă. Subliniindu-i exigența, criticul constată distanțarea față de modele ce bântuie actualitatea literară, inaderența sa la diversele poetici generaționiste.

Deși tânărul poet clujean a fost, recent, afiliat mișcării poezilor care au activat în cadrul Cenaclului Zamolxis, Marius Țion rămâne un poet solitar, care a refuzat orice afiliere la modelele lirice ivite după anul 1990. Citindu-i volumele, se poate constata că autorul a acumulat experimente poetice diverse, de la modernismul interbelic la neomodernismul descris în lucrarea strălucită a lui Ion Pop, până la unele accente ale unui expresionism ce vine dinspre Georg Trakl.

În cele mai recente poezii ale sale, cele din volumul *Umbra* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2020) descoperim un poet citadin, cu un lirism ce pendulează între notația rece, cu accente ironice abia sesizabile. De obicei Marius Țion radiografiază orașul nașterii sale fără vibrații sentimentale. Altă dată, poetul se lasă atras de un turbion sentimental, în care domină tristețea dispariției premature a tatălui său („Singurul cuvânt”, „Încremenire”), evocând o copilărie strivită de tristețe sau o actualitate de degradare spirituală, în care „inimile se vând la bucată”. În topografia sentimentală a lui Marius Țion parcul mare al orașului natal, deține un loc privilegiat, fiind o oglindă a contrastelor. Există, desigur o explicație mai aparte a acestei alegeri, parcul fiind o temă preferată de marele pictor, Traian Țion, ilustru strămoș al său, fost membru al Cercului Literar de la Sibiu: „Pe vremuri,/când orașul acesta clocotea de iubiri/bunicul meu picta fericirea/în Parcul Mare,/ poezii înnoptau, atunci,/ în lacrima / ultimei raze de soare...//Astăzi, lângă lacul cu lebede negre,/inimile se vând la bucată, /vară de vară,/în falnicul foisor,/unde, cândva,/ cânta fanfara militară.” („Parcul mare”).

Tânărul poet clujean reține în trama imaginarului său și alte locuri privilegiate ale orașului natal, ca în poezia intitulată „În centru”: „În fața Librăriei Universității,/florăreasa cu zâmbete largi,/momește trecătorii cu buchete colorate// După colț, la Arizona, /matinalii cetății savurează, în tihnă,/ /cafelele și noile decizii politice// Un bișnițar îngândurat/își numără valuta/în față la Conti/Așezați pe bănci/pensionarii își calculează indexările,/la umbra Corvinului//În exil, la Pescarul,/poetii grăbiți de soartă/își consumă inspirația ca pe o ciorbă de burtă,/Lângă zidul vechi al cetății, la Emma /filosoful Bădică îmbrățișează soba/ca pe-o femeie fierbinte/În centru,/cucuveaua/făcându-și cuibul din vreascuri.”

Prin aceste poezii urbane, prezente mai ales în prima secțiune a volumului, tânărul autor pare să reînvie citadinismul poezilor revistei „Steaua”, cum ar fi A. E. Baconsky, Aurel Rău, Victor Felea și Aurel Gurghianu. Structura poeziilor lui mizează pe o poetică a contrariilor, într-un proces dinamic al gândirii poetice integratoare. Întreaga sintaxă a imaginarului său e dominată de ideea armonizării contrariilor: viață-moarte, iubire-moarte, apus- dimineață, lumină-întuneric. Anotimpul predilect al poetului este toamna bacoviană, iar momentul preferat pare să fie amurgul, atmosfera crepusculară, loc geometric de întâlnire a contrariilor, al „Umbrei” (simbol consacrat al lucrurilor ireale, fugitive, schimbătoare), pe care o preferă orbitoarei lumini. Ochiul poetului reține fapte și momente care duc trăirea concretă în pură metafizică. Recuzita stufoasă din prima secțiune a cărții, în care apar și unele poeme de album sentimental, cu accente psalmice (cum este emoționata poezie intitulată „Candelă”, dedicată mamei) se reduce substanțial în a doua parte a *Umbrei*, în care autorul se îndreaptă spre o lirică a sugestiei, a esențializării, a unui minimalism apropiat de tehnica haiku-ului. Iată de pildă poezia *Lin*, în care descoperim o altă valență a simbolului umbrei, ca prezentă luminoasă a Divinității: „Mă închin/ Toamnă/frunzei tale/precum unei sfinte.//Umbra luminoasă/ a lui Dumnezeu /se așează lin/peste cuvinte.”

Poate mai mult decât oriunde, în această secțiune se manifestă trăsăturile semnalate de Petru Poantă, virtuțile și pericolele acestei poetici, de refuz al oricărui retorism, de privilegiere a finei sugestii: „Mai intens lirice sunt stările de melancolie crepusculară, unde un anume caligrafism al conciziei și ambiguității amintește de stilistica lui Trakl. Sensibilitatea dominantă e una deceptivă, dar diluată uneori de o anumită încrâncenare a obscurizării abstractizante, respectiv de un metaforism artificios și prețios.

Expresia se laminează într-un fel de notații lapidare și vibrante afectiv. Concizia versurilor și ecartamentul denivelat dintre imagini creează tensiuni sugestive poetic, ele fiind totodată probe ale unei bune dexterități moderniste.”

Cu un discurs echilibrat, cu un limbaj eliberat de convenții și gratuități facile, se pare că Marius Țion a găsit calea regală spre o lume a esențelor, reușind să evite cu abilitate tiparele ideatice și estetice tradiționaliste.

◆ EUGEN BARZ

Poezii

DUCEA DE ALBA

Cu ochii lipiți de cer
am urmărit-o
până în casa surdului,
unde se împerechease
cu spinarea lui strâmbă.
Stinge-mi cărbuni
de rădăcini, zicea,
apoi să plecăm,
dar se lipise
de o buză,
în suspinele unui înger
de peste mările mai negre,
decât pânzele nefericitului Goya.

CE FACI?

Ți-e dor de mine?
Eu sunt bolnav
în gândurile
pe care nu le-ai avut încă,
dar mă refac în visele
limpezi ca Lacul Gilăului,
mă poți vedea cu maidanezii pe care-i iubești,
când strig la lună.
De la ea am învățat
să plutesc spre aura ta
când ți-e dor de mine.
Ce faci?

DIMINEAȚA PE TAMISA

Aroma ceaiului englezesc
învăluie tabloul cu șervețel alb,
gărzile de la Buckingham sfredelesc ceața,
soarele se strecoară prin ochii mei slăbiți,
te privesc în vitraliile Catedralei Westminster
Abbey.
Hello my fair lady – did you sleep well? –
Tamisa și-a urcat apele în autobuzul spre
Devon
să descopere alt răsărit,
a lăsat o gară complice
ca sărutul ochilor tăi.

PLOAIA

Pe fruntea mea ploaia de cap
cu minciuni trase de păr
ca o secure galbenă se așază.
Un sentiment de frig ascuțit mă corupe,
o capră neagră ca o văduvă
mă lovește cu copita sub coastă,
scoțându-și lasciv pielea.
Tremurând, mâinile mele scot păsări din
buzunare,
un fel de amintiri
pe care le aruncă peste corăbii,
salvați-vă voi măcar,
ploaia aceasta va curge în neștire
ca sângele din nas,

sub haina mea,
un greiere
se joacă cu degetele.

AȘTERNUTUL ȘARPELUI

Tot ce contează
e să am grijă
de așternutul șarpelui,
umerii mei vor face
cruce dreaptă cu el -
nicio cută să nu se vadă -
în vecinătatea Golgotei
orice vierme
visează că ucide.

PRIETENII MEI

Iar prietenii mei ies cu făclii în mâini,
lasă în urmă sunet de clopot -
au prins aură de sfinți.
Vor uita blestemul pământului ruinat
de mințile noastre
pentru o mie de ani -
unul dintre ei va însoți soarele
să răsară la vreme.
Cu recunoștință vom ieși în întâmpinarea lui,
fețele noastre vor ridica ochii
să atragă lumina cum plantele clorofila.
Cuvintele au fost lăsate chinuitorilor
care cu pizmă umblă
în zornăit de lanțuri prin cerul gurii.

LEPROS

Un deșert se așază alături,
sunt leprosul fără vecini,
fără casnici,
fără prieteni,
căptușit cu greața ca lâna rece pe piele
o iau la sănătoasa,
aud vocile coastelor mele
răstignite între țipete de fantomă,
fiecare cuvânt se scaldă în alt întuneric,
se revarsă peste tot corpul.
Răul se face mai rău
trec un cimitir îndoielnic,
Ala poalele lui zugrăvesc o icoană,
are toate datele mele de smerenie.

RECONVERSIE

Nu voi atinge cuvintele peste sicriu,
voi trece de privirea lor
umedă
spre îngerul care stă lângă ușă
ca un prost.
Curaj, îngere păzitor,
bea un pahar de sufletul mortului
și spune: Dumnezeu să-l ierte.
Ce vei spune acum
se va scrie cu dreapta Celui de Sus,
niciun cuvânt nu va fi lăsat pe dinafară,
orice rugăciune se încheagă în cer
deodată cu sângele lui.
Cursurile de reconversie profesională
au început de o lună,
vei recupera din mers.

◆ DAN GRĂDINARU

Voltaire și Ignațiu de Loyola

„Poate că și Mahomet o fi fost tot atât de nebun ca și Ignațiu, în primele conversații pe care le-a avut cu îngerul Gabriel; și poate că, în locul lui Mahomet, Ignațiu ar fi realizat lucruri tot atât de mari ca și profetul: căci era la fel de ignorant, de halucinat și de curajos.” (Voltaire, *Dicționarul filosofic*)

Sub candelabrul risipind lumina ca o vâlvătaie domesticită, mareșalul de Richelieu, ducele de Lauzun, frații d'Argenson, Pont-de-Veyle, cu soțiile și iubitele, iar în fața lui strălucitoare – rubin roșu, fosforescent – Olympie. Ce bucurie! Avea să fie într-o vervă incomparabilă! Avea să... Invitații, așezați vis-a-vis de tacâmurile și vesela orânduite cu regularitatea pieselor de șah înaintea partidei, așteptau bătălia culinară. Șampanie sau Sauternes Château d'Yquem pentru doamne, la început, Sauvignon blanc pentru domni. Douăsprezece sortimente de vinuri, și albe și roșii, și dulci și seci și demiseci! N-or să creadă! Iar antreuri nu mai puțin de treizecișidouă! Ce ochi or să facă, oh, mon dieu! Foie gras frais, iacobine, briose cu icre negre, boudin à la Richelieu, e rețeta mareșalului, întrebați-l pe mareșal care e rețeta!, maioneză cu ciuperci, creier în aspic, brânzeturi în câte sorturi (în câte sorturi, Jeannot?), crap cu sos dulce sau picant, ouă umplute cu șuncă și smântână, pastetă de Viena și-apoi, surpriză! antreul compus de el însuși: un lin trecut prin mașină, o ceapă mică tocată, două ouă răcoapte, o linguriță muștar, zeamă de portocale, o linguriță ulei de măsline, zece boabe piper, mirodenii, toate amestecate bine, unse pe felii. Un deliciu! Olympie servi încă o felie, ascultându-l cum povestește encore une fois nemaipomenită iliadă a preparării hors-doeuvre-ului. „Un lin pescuit în heleșteu azi-dimineață, o bucată o frumusețe, în alte împrejurări mi-ar fi părut rău că-l sacrific, cu niște mustăți, ce, ale sultanului sunt infantile, cum? ah, nu, nu, cum să fie bătut cu bastoanele până la exitus, domnul conte n-a intrat, se vede treaba, niciodată într-o bucătărie, în fine, pe bună dreptate, cu bucătarii săi, în schimb, secționat în două, excavat de oase și... Eu singur, parbleu știu că nu vă vine să credeți!” Olympie îl studia printre genele atinse parcă de o lumină prea puternică. Ah, Olympie, briliantul lui alb, comoara lui! Ar fi purtat-o în litieră până la Paris cu sclavii pe care tocmai și-i cumpărase pentru plantațiile din America! Pentru o seară ca aceasta merita să trăiești o sută de ani de-aici înainte! Și, cine știe, cu Olympie înaintea ochilor măcar o dată pe lună, privind-o cum ciugulește cu scumpul ei degețel mic-mic în sus, cu ochișorii ei migdalați și verzi ca marea la Calais, cu sânii dezveliți ca promontoriile bărbiei separate de gropiță, totul, totul este posibil! Oare salami-ul de fazan avea s-o mulțumească? Cotonogise un lacheu fiindcă alesese un

exemplar prea bătrân. Frumoasele buze ale lui Olympie, dinții ei albi ca spuma laptelui și scumpi ca fildeșul nu erau potriviți decât pentru trufandale, iar nasul mic și cârn, cu nările răsucite, nu puteau suporta decât mirosul de fraged, proaspăt și pur! Aveau să pregătească cum le spusese? N-aveau să încurce borcanele ca de obicei? Nătărăii ăștia mereu încurcă ba una, ba alta. Nu strâng frunzele de dud la timp pentru viermi, nu se uită la albine decât când îi împinge de la spate, gardul de păducel nu-l taie dacă nu le pune foarfeca în mână, deși, sigur, nu era vorba să se plângă, dar... se putea face mai mult și mai bine, nu? Olympie se apropie ca o pisică pe la spate și-i puse mâinile le ochi. Cine e? picură muzica glasului ei superb. Nici nu îndrăzni să-i îndepărteze degetele cu falangele atât de gracile, de moi și refrescante. Cine să fie? Lefranc de Pompignan? Nu-nu (râsete)! Atunci Guyot de Merville ori... Jacob Vernet (niște mutre înfiorătoare amândoi)? Nu-nu (râset în cascadă)! Atunci, nu știi! Zău că nu știi! Olympie își retrase degetele și-i sări înainte sprintenă ca un ied, tânără, frumoasă, frumoasă, frumoasă. Mănâncă, Olympie. Servește, dacă-ți place. Am să mă îngraș. Și nici nu mai pot. Prostii, n-ai să mănânci mâine în contul acestei seri. Hai, fă hatârul ăsta unui ramolit care te adoră. Copacii foșneau aproape. Hai, Olympie, doar un colț, un colț uite-așa de mic. Un smoc de frunze îi gădilă nasul. Hai, Olympie, ca degețelul tău de mic. Creanga îl plesni de-a dreptul în frunte. Ei, dar ce facem? Ei, Jeannot, unde mă cari? Pasagerul cupeului, un moș sfrijit, își scoase din vesta de brocart orologiul, îl privi, apoi, vârându-și auricularul între gât și jaboul de dantelă, mormăi enervat: „De două ore bătute pe muchie, trăzni-le-ar să le trăznească, ne câcâim cu drumeagul ăsta care altădată ne lua un sfert de ceas și tot nu-i dăm de capăt! Pfi!”.

Moșneagul constată cu acest prilej că se înserase binișor, iar gloabele, două la număr, închipuind atelajul, își făceau datoria în dorul lelii, mai ales că vizitiul Jeannot (le cocher) se pare că moțâia pe capră de-a binelea, înfruntând cu bărbia lipită de stern strigătele sale sterile. „Colosal!”, blestemă sparanghelul de moș tot mai enervat. Și imediat: „Poftim! Strig! Nu m-aude nimeni! Dau din picior! Cui îi pasă? Doamne, unde-am ajuns! Asta-i dacă le dai de nas! Ți se suie în cap! Mai alaltăieri mi-era frică că am să mor de fericire când îi vedeam cum se înghesuie, banda de plebei, să mă încoroneze și să mă aplaude, și-acum...” Și pasagerul, moșneagul, cum să-i mai zic, uscat și smochinit, se răsti iarăși, în timp ce tuspatru membrele i se bălăbăneau de parcă dintr-o clipă în alta urmau să i se desprindă din filamentul trunchiului și s-o ia razna, fiecare în altă direcție, înspre „cocher”, apostrofându-l vehement: „Scoală, dobitoc împelițat, scoală o dată, puturosule!”. „Dobitocul”, însă, nici pomeneală să schițeze un gest, unul din complezență măcar. Tocmai îl învârtea într-un dans lent, de titirez. Pe deasupra, i se deslușeau limpede și gemetele ca de suferind. „Doamne ferește”, își făcu cruce smochina ridicolă de care vă vorbesc, „așa ceva n-am pomenit de când sunt! Poftim, cum o să ajung la Ferney?! Olympie va veni, iar eu n-am să fiu la timp s-o întâmpin! („Îmi pare așa de bine că te văd! Nici nu-ți închipui, Olympie! Parole d’honneur? Ah, nu mă înnebuni cu... Mai bine spune-mi cum a decurs călătoria? Minunat, chéri drag, am zburat ca acvilonul!”) Nțț, nțț, hei, diavol în livrea, pentru numele lui Dumnezeu, scoală odată!”) Moșneagul se dădu jos din cupeu (aceasta se oprise între timp locului) în culme excitației nervoase și, năpustindu-se spre capră, încearcă să-l apuce de pulpana hainei pe birjar, ca să-l aducă la realitate, dar zelul îi jucă festa și nu făcu altceva decât să aluneca împingând cu vârful degetelor carâmbul cizmei, în așa fel încât „le cocher” căzu pe spate, ca lovit de dambla, și se porni să sforăie ca un nesimțit. Asta le întrecă pe toate! Un bețiv! Cum de nu-l dibuise de la început? Să-și pună viața în mâinile

unui alcoolice! Ce prostie! Ce crimă! Ah, o nuia! Îi trebuia o nuia iute de croit spinarea acestui... acestui... și, simțind că se înăbușe de furie, moșneagul se sui sus lângă cocher după bici, dar de bici nici pomeneală! Se vede că-l pierduse pe undeva nemernicul! Atunci coborî și fără să mai stea pe gânduri pătrunse în pădurea de mesteceni (am uitat să vă spun că nimeriseră într-un crâng sau ceva în genul acesta de mesteceni) să facă rost de o joardă. Ah, avea să-i arate! Ce-o să-i mai articuleze spinarea burtosului! O să-l tortureze! Ca o zebra avea să-l facă! Beciurile inchiziției n-au fost nimic pe lângă pedeapsa pe care urma s-o aplice! Asta, nu! Ce-o să se mai răfuiască! Nici asta! Jap, jap! „Fie-vă milă, domnule! Vă implor, fie-vă milă!” Asta nici atât! „Dumneavoastră care ați răzbunat atâția necăjiți ai sorții, care binemeritați atâta de la patrie!” Asta, da! „Ce răzbunare, bețiv ordinar? Și despre ce patrie vorbești?” Până-o să se sature! O vergea de alun subțire ca degetul, subțire ca degetul lui... Parcă pe aici venise. Nu, nu pe-aici. Sau pe aici! Nu, nici pe aici! Ei, drăcie! Asta-i bună! Nu mai găsea drumul! Acum o secundă fiacrul fusese în spatele lui și acum ia-l de unde nu-i! Așa de mult să se fi afundat în pădure? Nu era posibil! Sau mai știi?... Una ca asta chiar că le întrecea pe toate! Totdeauna urâse lipsa de punctualitate și uite ce întâmplare nefericită! Cum avea să se disculpe? Și măcar de-ar fi fost vorba de mareșal sau de conte, străpezitul acela, dar, pe deasupra, avea rendez-vous cu Olympie. O vedea atât de rar! („Și dicționarul? Litera A e cea mai grea! Dar „Sophonisbe”? Ca va. Nu pot să mă plâng!”). „Extraordinar! Colosal!” Și tot rătăcind așa, moșneagul zbârcit ca o stafidă, moaca rizibilă, în plus și cu un nas care de ascuțit și coroiat ce era părea c-o să-i intre de-a dreptul în gură ca o proboscibă, moșneagul caricatură, deci, mai înotă câțva timp prin aburi (fiindcă, firește! nu v-am zis, dar erau și niște aburi care țâșneau din pământ ca și când tot pământul ar fi fost înghețat și acoperit cu un strat de bălegar) și, la un moment dat, văzu că pâcla se rărește în preajmă și nimereste peste un soi de poiană a cărei margini se întvedeau undeva, în zare. Sus, însă, altă comedie, nimic! Parcă s-ar fi lățit un tavan, nu la mai mult de zece stânjeni, căptușit cu vată pufoasă. Un tavan sau...?

– Voltaire! auzi el atunci un glas răsunător.

De spaimă, se trase înapoi un pas, ba, rămână între noi, își puse ambele mâini pe creștet și se chirci, vârându-și capul între umeri.

– Ce-i? întrebă cam răgușit.

– Voltaire! repetă glasul de dinainte, un glas de copil pezevenghi, pus pe șotii.

– Ce-i? Care ești acolo? întrebă a doua oară moșneagul, mai cu curaj, închipuindu-și că o fi mizerabilul de „cocher”, care dăduse de el, cine știe cum, prin pădure aia trăznică și, neimagineându-și că paharul s-a umplut, se amuza ca un imbecil.

Aici moșneagul se înfurie:

– Care dracu mă strigi? Ieși afară să te văd!

– Nu mă vezi? întrebă, la rândul ei, vocea.

– Nu!

– Nu mă vezi? întrebă a doua oară vocea.

– Ți-am zis că nu!

– Nu mă vezi? repetă a treia oară vocea de copil.

– Ți-am zis că nu, lua-te-ar dracu să te ia care te joci cu nervii mei!

– Ha-ha-ha, se sparse râsul fericit al vocii.

„Un nebun inconștient”, își zise moșneagul, care era, ați ghicit, chiar Voltaire.

– Ha-ha-ha, continuă râsul fără probleme și, după un timp, iar „ha-ha-ha”.

– Scârț, făcu Voltaire, destul de tare ca să poată fi auzit de cel care-și bătea joc (parcă-i mai trecuse din frică). O să-mi pun mintea acum cu toți nerozii!

Și, pe dată, în pădure, ceața se risipi ca și când ar fi fost luată cu mâna și copacii apărură naturali, argintii, numărabili și în așa fel dispuși încât să-i dea impresia lui Voltaire că dincolo de ei, în direcția în care privea, se lungea într-o lumină acută, ca sub reflectoare, o câmpie plată ca o scândură. Dintr-o depărtare răzbătea un vuiet ca de valuri lovindu-se de țarm. „Ce dandana”, își zise el și, fiindcă nu știa încotro s-o mai apuce ca să iasă din încurcătură, merse spre vuietul acela, în fortissimo sonor cu fiecare pas făcut. „Dumnezeule, atâta hărmălaie nici la Paris n-am pomenit!” Tot scrutând în față, ca să afle misterioasa cauză, Voltaire văzu sau crezu că vede la o bucată bunicică de drum un canal prin care trecea o turmă de oi tunse. „Câte oi!” nu se putu abține Voltaire să nu exclame. „Unde le-o fi ducând? Și pentru cine? Pentru englezi, pentru germani sau pentru America?”

Brusc, dintr-un nor de vată, își făcu apariția un ins țațoș, îmbrăcat într-o manta verde, bine strânsă pe corp, care ținea loc de pantaloni, i se zărea sub pulpanele mantalei țârloaiile goale și păroase, foarte puțin însă, cât și de bluzon cu mâneci, peste această acoperitoare avea un șal roșu încolăcindu-se ca un șarpe pe bust, în cap o bonetă frigiană, iar în picioare niște botfori greoi. Din primul moment, Voltaire nu-și dădu seama cu cine are de-a face. Personajul apărut, lovind din botfori foarte milităros, nu-l văzu nici el pe Voltaire, striga ceva, undeva, în dreapta, dar când fu la cinci pași realizează prezența neașteptată și se opri bătând un stai pe loc exemplar.

– Cine ești dumneata? se răsti la Voltaire militărosul personaj.

Instinctiv, Voltaire se trase doi centimetri îndărăt.

– Eu? se miră el. Voltaire! Cine să fiu?!

– Voltaire? Care Voltaire? Cine mai e și ăsta? De ce nu ești în rând? Pe unde-ai scăpat? Ce tot bodogănești acolo?

– Văd că ți-e frică! De ce ți-e frică? Mă minți, deci!

– Cum să mint? Ce să mint? Fugi de-aici! Ce tot bolborosești! se enervă Voltaire. În definitiv, cine ești de mă interoghezi așa?

– Sunt Ignacio de Loyola, se prezentă personajul apărut din norul de vată, umflându-și pieptul bombastic și, înaintând cu piciorul drept o jumătate de pas, luă o poză marțială.

„Drace, seamănă cu Loyola ca două picături de apă! Ia te uită, tâlharul! Dacă nu-mi spunea cine e, nu-l recunoșteam.”

Ignacio de Loyola fornăia ca un cal.

– N-am auzit de tine! minți Voltaire fără remușcări. Nu te cunosc!

– Cum, n-ai auzit de iezuiți?

– Nu, monsieur!

– O, dar aceasta... asta-i intolerabil! De unde ești dumneata? În ce secol ai trăit?

– În ce secol am trăit? Din ce țară vin, ai? Îl imită Voltaire, ridicând mâinile prin aer și agitându-le. Dumneata, tinere, chiar n-ai niciun respect pentru vârstă? Eu merg pe 85, iar tu dacă ai ceva peste jumătatea anilor mei, și-mi ții mie lecții? Ce Loyolă (așa pronunța Voltaire)! Și, în definitiv, cine a auzit de Loyola?

– Aștia! răspunse zgomotos Loyola, arătând în stânga lui marea care se scurgea într-un fluviu uriaș și nesfârșit printr-un canal gigantic, chiar lângă ei.

– Careăștia? se încruntă nedumerit Voltaire. Ce-i cu ei?

– Uită-te mai bine! Nu se poate să fii atât de ignorant!

Voltaire îl ochi tăios câteva clipe pe pietonul cu care se intersectase, apoi, mai mult ca să nu se enerveze în plus, se chiorî într-o parte la „ceea ce” mărșăluia lângă el (acum). Cu ochii lui încă buni – nu purta ochelari – se strădui să „privească” a doua oară albia aceea nemărginită. Și atunci, nu știu cum, ca și când ar fi cercetat printr-o lupă, toate lucrurile îi apărură la o scară multiplicată. Și văzu cu uimire în locul „oilor” niște inși în sutane socratice, galbene și marcate cu-un X, cu glugi pe cap, conice, ca la Ku-Klux-Klan, având trei orificii pentru vedere și respirat. Voltaire nu putu recunoaște pe nimeni, așa cum erau mascați, însă nici nu era nevoie! Se întoarse amețit.

– Domnule, uite ce-i, fii bun și explică-mi, ce-i procesiunea asta?

Loyola își păstra aceeași atitudine emfatică și prezumțioasă.

– Nu-ți imaginezi?

– Nu.

– Hm, ce lume! E Judecata de apoi, cum de nu vezi!?

– Hai! Să mergem! Să mergem în rând cu ei!

Lovit în adâncul inimii de această situație neobișnuită și nevrând să creadă ce i se spunea, Voltaire păși câțva timp alături de fanfaron, pe urmă însă se opri și întrebă:

– Și cum, o să dăm nasul cu... Dumnezeu?

– Te mai îndoiești? veni răspunsul sec.

– Bine, reflectă Voltaire, dar dumneata de ce nu ești împreună cu cei de jos?

– Eu îi dirijez! Sunt privilegiat!

Și iar merseră o bucată de timp alături.

„Pfui, își spune Voltaire (uitase cu totul de durerile de prostată), nici nu pot să-i număr! E îngrozitor!... Și felul cum dau din picioare! Parcă și-ar trage unul altuia picioare în dos. Și cum stau aplecați înainte, suflându-și unul altuia duhoarea în ceafă! Și cum dau din mâini: când la dreapta, când la stânga, cu pumnii strânși, cu brațele perfect paralele! Dacă Dante ar fi asistat la imaginea asta apocaliptică! Dante? Pfi! Te pomenești că o fi și el cu o glugă pe cap! Nu, nu se poate!” se freacă la ochi Voltaire.

– Ia stai, domnule, rămase el în urma lui Loyola, silindu-l pe acesta să încetinească și, în cele din urmă, să se oprească.

– Ce mai e?

– Da' de unde ați pornit?

– De la barăci! răspunse Loyola.

– Și unde-s bărcile astea?

– În fund. Și Loyola arăta în spatele celor care băteau cu niște cizme, se vede treaba, într-un pietriș, cine știe ce era pe jos, de răsuna în halul ăsta!

– Și când ați plecat?

– Ieri seară!

– Și de ieri seară mergeți?

– Sigur!

Voltaire tăcu o clipă, neștiind ce să mai zică. Apoi, din nou, ca un copil:

– Și chiar o să-l vedem pe Dumnezeu?

Loyola pufni disprețuitor și o luă înainte, în vreme ce Voltaire îl urmă iar, supus ca un câine. Din când în când, Voltaire auzea un urlet năpraznic: Loyola striga la câte un individ care nu bătea pasul destul de tare sau nu ținea pumnii destul de strânsi. Cum de-i remarca?

„Am murit? Hm, așa se pare. Am murit și nu știu nimic sau, cel puțin, nu reușesc să-mi amintesc nimic în clipa de față. Tii, ce întâmplare! Poate că visez, însă. Cine știe... Dacă viața e un vis uite că și moartea e un vis! Cine-ar fi crezut... La urma urmei nu-mi pare rău decât că n-o să am cui povesti toate astea, măcar că, dacă le-aș povesti (cui? preotului de la Saint-Sulpice?), nici măcar n-ar zâmbi, nu, hotărât m-aș compromite! Nu-mi pare rău nici că merg în spatele acestui dobitoc care se zorește să dea ochii cu Dumnezeu tot așa cum pe lumea ailaltă, na, c-am zis-o, se zorea să impună exercițiile lui spirituale idioate! Hm, dacă i-aș pune o piedică s-ar împiedica și-ar cădea printre cretinii din turmă! L-ar călca în picioare! Ha-ha-ha!”

– Pasul mai sus, Henrique! Mai sus! Mai sus! mai sus! Stâng, dreptu’! stâng! Stâng! Stâng! Stâng, dreptu’! stâng!

„Parcă ar fi un animal înjunghiat! Ce urlet de fiară! Un... un... A, și dacă n-ar fi Ignățiu de Loyola cum pretinde? Cum pot să-l cred? După mutră, poate fi. Deși...”

Poate-i doar sosia lui! Sau pur și simplu un gardian care păzește o hoardă amorfă! Un mincinos care se dă drept altul, deși, că e sau nu e cine pretinde că e, nu prea are importanță... Da... Ba chiar nu-i important deloc... Da, altceva e important...”

– Gonzales, nu mai bățâi umerii! Mai rigid, Gonzales! Mai rigid! Stâng! Stâng! Stâng, drept, stâng! Stâng, stâng, drept, stâng!

„Oare-or merge ei la întâlnire cu Dumnezeu? Ce dracu’ să caute ăștia la întâlnire cu Dumnezeu? Nu, avu o revelație Voltaire... ăștia nu merg la rendez-vous cu Dumnezeu. Aici zarurile au fost aruncate! ăștia merg în căldările... Voltaire nu mai avu puterea să continue, buzele începură să-i tremure... Cum îl păcălise crăcănatul din față! Auzi, bestia! Îl ademeneau în iad! Șarlatanul ordinar! Escrocul patentat! Da, sigur, trebuia să-i pună piedică de la bun început, să-l împingă între broscii lui cenușii care țopăiau, soldățoii, ca...” Voltaire simți că se sufocă și... Își strânse pumnii încetișor, ah, pumnii lui descărnați, înaintă un pas, ah, pe picioarele lui slăbănoage, încă un pas, și încă unul, mai are până la soldățoi... încă un pas...

Și-atunci, ca și când ar fi ghicit manevra lui Voltaire, Loyola se răsuci:

– Ce-i, moșulică, tare-ai vrea să mă vezi ACOLO, făcu el cu ochiul înspre mărșăluitoarii opriți și bătând pasul pe loc, nu-i așa? – undeva, departe, ajunsese la o poartă. Prostănac bătrân! îi aruncă Loyola și cu un singur gest, un gest decis, viril, tineresc, îl zvârli în groapă.

Voltaire căzu lângă picioarele nu-știu-cui. Nu-știu-cine lovea cu înverșunare bitumul acela, ce-o fi fost.

– Scolăăă! urlă Ignacio de Loyola. Scoală, mizerabile! Stâng! Stâng! Stâng, drept, stâng. Stâng! Stâng! Stâng, drept, stâng!

◆ VASILE PETRARU

*Pentru oamenii buni este loc și într-o
coajă de nucă!*

De fiecare dată când mă trezesc dimineața, îmi șoptesc în barbă: „Ce bine-mi pare că mi-a mai rămas încă o șansă, aceea în care pot să mai compun câte ceva...”.

Din nou mi-aduc aminte de prima carte pe care am scris-o cu mult suflet, fiindcă m-am gândit că într-o zi va merita să-i ofer aceea coroniță de busuioc așezată în viața veșnică sperată și luată din toate amintirile, pe acel titlu subliniat de la drăguțele mele ursitoare, cele care mi-au cântat în cor la naștere; „Așa va trebui să fie!”, cu tot ce se mai poate dăruie în întregime doar ei, acelei cărți minunate.

La început în primele volume, mai exact chiar din prima carte pe care am scris-o, pornind dintr-o iubire mare pentru viață, atunci când am avut un suflet liber, fără odihnă, cu un curaj debordant să despici firul în patru, să nu-mi fie frică de unii administratori ai sacrelor lăcașuri de cult, când l-am iubit nemărginit pe Dumnezeu, mai mult decât pe mine, la fel și ce am mai agonisit pe traseu, refuzând compromisul, trăindu-mi viața după propriile reguli, etalându-mi mai târziu, chiar și spiritul iudaic, atât încât să răzbată totul doar prin filele cărților mele generând uneori zâmbete, dar, mai întâi de toate, a-mi da propriile răspunsuri, evident cu un frumos substrat autobiografic, cu întrebările existențiale multiple în care m-am confruntat, reușind să ajung cu bine la un final, neîncadrat între jaloane vopsite simetric de mulți graficieni de renume rămași până la urmă anonimi.

De fapt toate cărțile cu titlurile lor sunt doar pretexte pentru panseuri legate de viață, de iubire, de relația între omul din mine și divinitate.

Axele principale pe care sunt construite toate volumele mele rămân cele două dimensiuni ale iubirii: cea laică și iubirea divină, un fel de prilej plimbat între analiză și reflecție, de întrebări, apoi răspunsuri, de multiple dileme transformate în certitudini.

În următorul pas având tocul pantofului imprimat în asfaltul cald și moale al anotimpurilor cu nopți toride rămase în suflet, mă pot duce cu gândul la căutări îndelungate, oarecum fără final, un fel de hoinăreli în care am îmbătrânit mult mai aproape de ținta călătoriilor mele, în interiorul meu, de miezul temei având ca bază apropierea către Dumnezeu în totalitatea Lui.

În fine, tot ce am scris este frumos așternut pe hârtie, zic eu, argumentând acum cu foarte mult suflet depus, fiind în posesia unui har aparte, cu toate ingredientele credinței și speranței că tot întregul până la final se va orienta spre un fâgaș, să-l așez cât decât mai aproape de un normal pe care nu l-am sperat niciodată.

În toate lucrările am încercat și încerc să-mi regăsesc o insulă a păcii, un rol și un sens, iar după puterea minții mele, o grafică a eului înglobând-o în credință, iar umorul, amintirea și fantezia, morala să rămână pe deplin esențiale.

Ce am scris, poate este considerat a fi atât o născocire a imaginației, cât și amintirea subiectivă, remodelată stilistic a unor întâmplări ivite pe traseul întortocheat al vieții mele și nu numai.

Ca autor, m-am transpus într-o oarecare măsură în pielea personajelor principale, oferindu-le bucuria zilei, dar și lacrimile care s-au scurs efectiv dintre pleoape, oferindu-le viață veșnică în schimbul morții aparente născocite de mine, apoi așternute pe hârtie noapte după noapte.

Am iubit și iubesc viața, mai presus decât orice pe lumea aceasta!

◆ NICOLAE SCHEIANU

Poezii

Călătoru-ndărătnic

Dacă o să-ncerci s-o iei înapoi
pe urmele pe care le-ai făcut altădată
n-o să dai niciodată de tine,
știi bine
tot aiurea o s-o nimerești
ca Ieremia cu oiștea
tot la altcineva vei ajunge
ce-ai fost odată astăzi nu mai ești
de la toate adresele la care ai stat
umbrele cărora le-ai fost suflare o să te-alunge
îți înțeleg nostalgia și suferința,
cum ar face-o și alții
dar dintre toți cei care au plecat în trecut
nicăieri nu scrie că ar mai fi sosit viu cineva.
dar eu, nu și nu
afară ploua ca la tropice
m-am trimis pe mine însumi în trecut,
departe
poate că nici nu m-am mai întors
mă auzeam mormăind prin cameră-n noapte
luând pe cineva la rost
unde-ai umblat bezmetic, pe unde ai fost?

Cei din ținuturi mereu fericite

Cei a care trăiesc în ținuturi mereu fericite
plătesc, neîndoielnic, un tribut mult mai mare
căruia oamenii locurilor
nici nu-i intuiesc în vreme, urmările
Noi, nefericiții de-aici, ne-am clădit

cum am putut cetăți mai sărace
adăposturi ferite, mai jos de izvorul potopului
pe malurile lui am vânat
pe malurile lui ne-am cioplit idoli
și am pus vetre și-n jocurile focului
femeile noastre au lăsat pe pământ generații
de copii sănătoși
să aibe cine să ducă nefericirea mai departe
să fie cineva să-mpingă tristețea cu scuturile
și suferința s-o-ndure până
se stinge suferința noastră
și se scurge în iarbă
și din iarbă în râul cel mare
pe care fără bani de luntraș
nu-l treci pe celălalt mal ...

Clima cearceafului

Pe când lianele nopții
cresc viguroase în
clima cearceafului
mâinile lor, molaticele trupuri
zvârcolindu-se
trec încet
prin strâmtorile somnului
în umbra caldă a bibliotecii
clipele se sinucid în ceasornice
calcarul curge din venele marmurei
printre perdele sus peste frunți
într-un timp prăvălit în apele negre
trec stoluri întunecate
păsări fără țară

visează-mă, strigă-mă
binecuvântează-mă
de parcă tu m-ai naște din nou
și-n brațele tale
m-aș adăposti
de spaima cea mare

Copacii singuri

Am să plec într-o zi
să aduc laolaltă
toți copacii singuri din lume
într-o pădure numai a lor
în care să nu se mai înghesuie
oameni cu topoare, cu puști, cu mașini
unde rugăciunile să se audă până la ceruri
din pădurea copacilor singuri
vor țâșni izvoare fabuloase
și fluvii cum nu au mai fost pe pământ...
Poate că am să plec într-o zi...
dar ce o să se facă păsările singure?
ce-o să se facă oamenii singuri
fără copacii singuri din lume?

Despre marile teme

E vremea să atacăm marile teme
să le scoatem din rufele murdare
să le aruncăm într-un colț al istoriei
cum am azvârli chiloțeeii infantei
în patul de nuntă

atunci inima de om
se preface în inimă de fiară
atunci – dacă ridici capul deasupra mlaștinii
și ții palma deschisă –
pe linia vieții se așază praful
tot ce s-a scris în ceruri și pe pământ
stă scris și pe stratul subțire
de lut dus de vânt
toată măreția și toată decrepitudinea
toate hârțoagele toată opera ta
mirosind a lăută veche și a clarinet.

Înfățișarea lumească

Nici nu s-a ascuns bine
luna după surâs
că înfățișarea noastră lumească
pe dată s-a dus
ca praful din palma copilului
ca umbra în rotirile soarelui
între culmi liniștite
între dealuri și văi
ni s-a arătat nouă viața de-apoi
ierburi văratice
trunchiuri neînfrunzite
de baierile cerului
vremurile atârnă gata sortite
și pentru cei smeriți
și pentru nesmerite
se va vedea, desigur,
că nu e
cărare-napoi ci doar înainte,
o cărăruie
care se pierde
ca vântul în ierburi,
ca apa printre pietre
și nu e.

El conquistador

În cercetările mele am descoperit
pe marele fluviu – o insulă nelocuită
am atacat-o, am cucerit-o pe dată
și m-am declarat stat independent
m-am proclamat regat.
Acum eu conduc bățăliile
eu dau decrete regale
eu aleg cine să fie regina,
eu poruncesc fericirea.
Dacă într-o zi, cum mă aștept
mă vor înfrânge totuși
am să dau mărinimos regatul meu
pentru un cal
cu aripi.

◆ ȘTEFAN DAMIAN

Poeme

6.

Aproape zilnic descoperă
câte o nouă cometă.
Cineva le spune că nu ar fi nevoie
oricum sunt prea multe
și lumea nu mai știe ce să facă cu ele.
Mai bine le-ar observa
cu imaginația
ca și cum ar fi niște vreascuri
rătăcite în spațiu.
Nu să și le apropie: par impertinente
în mișcarea lor lipsită de logică;
sunt sfidătoare pentru universul cazon
rămas moștenire din anii de plumb.
Chiar și atunci
când pentru îngerii nostalgia cunoașterii
devine tot mai mult o haină
de îmbrăcat și dezbrăcat
mecanic în fiecare zi.

7.

Câteodată scapă tiptil din Grădină
atrași de crâșma de periferie
unde se ciocnesc autobuzele
ca nucile în sac
se amestecă printre cei
care stau în jurul celor câtorva
mese ale tăcerii.

6.

*Ogni giorno scoprono una nuova cometa.
Un angelo dice che non ne abbiano bisogno
tanto ci sono troppe
e la gente non sa più cosa farsene.
Meglio se le pensino
come fossero frasche secche
o sementi sperdute nello spazio.
Guai se si avvicinassero: le comete sono impertinenti
nel loro movimento senza logica;
provocano l'universo
come un razzo negli anni di piombo.
"È perché gli angeli astronomi" scriveranno poi i
giornali
"hanno la nostalgia dello scibile
diventato sempre più un abito
da togliere e rivestire ogni giorno.
Meglio godersi i riverberi della luce
donata dai corpi celesti
che vanno a morire festosamente
per farci felici".*

7.

*Talvolta lasciano il Giardino
per andare alla mesquita
davanti a cui si scontrano i bus
come noci nel sacco
si mescolano tra quelli
che stanno attorno ai
tavoli del silenzio.*

Unii ies
aspirați de lumina ce țâșnește confuz
de pe stâlpii pe care se crucifică fluturii.
Cei dinăuntru
simt cum îi înghite aerul împachetat în
sticlele de fum
încearcă să se împotrivescă
dar sunt vânduți la licitație
de seara care râde-n pahare.
Urmele trecerii lor
din oră în oră mai stinse
sunt plătite mereu de cel care încă
rămâne
ca un ultim străjer la hotare
dușmane.

8.

Pe alee
îngerii și băieții au nasurile rupte.
Se lovesc de copacii de piatră care le
cresc
împotrivă
când nu se așteaptă.
Până și cerul îl văd
doar cu rădăcina ochilor
și uneori li se pare că e mai jos
decât stelele care nu înmuguresc
niciodată.
Aleea se numește a Adevărului:
e pietruită cu bucăți de bune intenții
de cruciade
și rugăciuni
de promisiuni tari ca și țiglele
bune de aruncat în capetele dușmanilor
care încă mai cred cu tărie
că totuși ajunge undeva.

*Alcuni escono per sfuggire la puzza delle sigarette
per lasciarsi riempire dal rumore della strada
come le bottiglie
trasparenti
poi tornano
portano sulle teste la luce che zampilla confusa
dei pali su cui si crocifiggono le farfalle.
Si sentono poi inghiottiti di nuovo dall'aria stantia
tentano di opporsi
ma si oppone la volontà
venduta all'asta.*

8.

*Sul viale
gli angeli ragazzi s'imbattono
negli alberi di pietra che crescono
sulla strada
quando non se l'aspettano.
Tumefati
occhi semiaperti
vedono il cielo più basso
delle stelle che non germogliano
mai.
Il viale si chiama "della Verità":
è lastricato di buone intenzioni
con indulgenze dure come tegole
ottime da scaraventare contro le teste
dei futuri nemici.
E credono con la fermezza della fede
che il viale porti
dove li aspetta a braccia aperte
la sagoma incerta del loro Altissimo.*

Meridiane lirice

◆ AYTEN MUTLU (Turcia)

Ayten MUTLU, poetă, eseistă și traducătoare s-a născut la 6 octombrie 1952, în orașul Bandırma, Turcia. În 1975 a absolvit Facultatea de Management a Universității din Istanbul. Autoarea a publicat paisprezece cărți de poezie, a tradus treisprezece cărți, mai are traduse în vederea publicării încă cinci volume de poezie.

Volumele ei au fost traduse și publicate în Franța, Macedonia, România, Serbia și India. În traducerea Niculinei Oprea, poeme de Ayten Mutlu au fost publicate în reviste de artă și cultură din România. *România literară, Ramuri, Poezia, Bucureștiul Literar și Artistic, Argeș, Neuma, Vitraliu, Cafeneaua literară*, ș.a...

Poeta este deținătoarea a mai multor premii naționale și internaționale.

În limba română, tot în traducerea Niculinei Oprea, poetei Ayten Mutlu i-au fost publicate două volume: *Ochii Istanbulului* (cu o prefață de Mircea Bârsilă. Ed. Ramuri, Craiova, 2012), și *Trăinicia absenței secrete*. (Ed. Napoca Star, Cluj – Napoca, 2020).

Traducere și prezentare de *Niculina Oprea*

Glasul tău

Lui Nazim Hikmet

Glasul tău se oprește
lângă respirația primăverii
alături de cel ce așteaptă
să se ivească zorii
printre rădăcinile verii

glasul tău rămâne tăcut
ascultând șoaptele trandafirului cu spini

glasul tău și glasul iubirii
se ascund în orizontul abia ieșit
din spuma albă lăsată în urmă
de un vapor spre Varna

altcineva a încărunțit
ca ziua întunecată să nu devină
neagră.

Rucsacul

Inima mea și rucsacul meu
sunt roase pe la colțuri
o dată cu chemarea drumului
entuziasmul dintr-o viață
mi-a nedreptățit iubirile –

în vidul din interiorul meu
cuvintele se destramă

știe cineva
unde se află drumul?
bătrânețea mi-a apărut în pragul casei
brațele ferestrelor încotro se deschid?

numai anticii spun că drumul
nu se termină odată cu viața

zile

săptămâni gândesc la bucuria
copilăriei și a tinereții
acum sunt aici
cu marea familie
cu pietre sub tălpi și în rucsac.

De neatins

Acum știu
știu că puteam fi prieteni
știu că puteam vorbi
despre viață și moarte
chiar dacă trădările roiau în jurul tău
pe umărul meu puteai plânge

ai apărut asemenea unui miraj
asemenea unui miraj ai dispărut
dincolo de copacii care au crescut
în jurul gâtului meu
copaci cărora doar întâmplător
nu le vorbesc despre sfârșitul
celor ce m-au rănit...

fuioare de nori întreabă
despre trăinicia absenței secrete –

umărul meu ți-ar putea fi sprijin
umărul tău ar putea să-mi fie sprijin
am putea lua lumea în derâdere
singurătate ar fi un cuvânt lipsit de sens

zbuciumul acestui secol
nu aș mai vrea să-l re trăiesc
într-o absență secretă m-aș ascunde
iar tu, tu ți-ai ascunde capul în nori
te-ai asemena cu un munte
acoperit de zăpadă –
un munte de neatins
de neatins.

19.06.2016

Adresa

Mă aflu în locul
în care ți-ai pierdut adresa –
la capătul căutării trădării

ești deja departe
tristețile m-au consolată fără
să mă lase
pe pragul nopții să dorm

erai binevenit dar căutam
un loc de rămas bun

încet
încet mă sinucid
alcoolul bagă totul în ceață
doar pe tine alcoolul
nu te poate ucide

ar fi trebuit
să fim jumătăți
ca o scrisoare cu scris dezordonat
adresele proprii s-ar fi aflat
pe plicuri –
atâta timp cât ne-am fi scris
unul de celălalt
nu ne-am fi îndepărtat

chiar dacă am pierdut
toate literele din numele tău

la un pas de rătăcire
am pierdut totul
deși uitarea s-a așternut
iată o picătură de ploaie
tot îți mai atinge fruntea
ca și când vinovățiile ar fi
o amintire îndepărtată –

erai binevenit
dar căutam un loc
de luat rămas bun.

Fierarul

Cu arme de foc în brațe
viața îți oferă de băut dublu
cântece între ciocan și nicovală
între inimă și creier
cu mâinile zdrobite
în epoca modernă
a uneltelor nemiloase
amintindu-ți de petalele trandafirilor
și de luciul lacurilor

în tumultul râsetelor s-a văzut
neliniștea din privirile tale –
degetele lui Dumnezeu
în mâinile stăpânilor

printre coarnele animalelor
vântul readuce la viață rădăcinile
în inima ta universul
este o nicovală
de foc.

